

Tio år med GR

Göteborgsregionens kommunalförbund 1995–2005

© GR

Första upplagan juni 2005

Layout: Infogruppen GR

Tryckeri: ?

Foto: ??

Tio år med GR

Göteborgsregionens kommunalförbund 1995–2005

En starkare region!

Exempel på vad det regionala samarbetet har utträttat är lätt att räkna upp. Se på utbildningsområdet där vi är unika i landet med gemensam intagning till en gränslös gymnasieskola. En internationell skola, ISGR, som stärker regionens internationella utbyte och samverkan med näringslivet. Kontakterna mellan kommunerna och högskolorna har utvecklats och för att öka intresset hos ungdomar för teknik och naturvetenskap var GR en av initiativtagarna till Universeum. Forskare och praktiker inom det sociala området fick en mötesplats då FoU i Väst startade 1999. FoU i Väst var en stor tillgång i läkningsprocessen efter den fruktansvärda diskotekbranden. Även när vi idag diskuterar åtgärder mot hedersrelaterat våld. En stor del av verksamheten på GR består av kompetensutveckling för kommunernas anställda och förtroendevalda. Omvärldsbevakning och att tidigt kunna se förändringar är viktigt. Tillsammans kan vi engagera de bästa och mest aktuella föreläsarna.

Det största och mest synliga regionala samarbetsprojektet den gångna tioårsperioden är kanske ändå Göteborgsöverenskommelsen med miljardsatsningar på trafik och miljö. Ett bra exempel också på hur GR-samarbetet utgör en stark plattform i dialogen med statliga verk och myndigheter.

Listan på bra samarbetsprojekt kan göras hur lång som helst! Det är bara att läsa den här skriften för att inse nyttan av vårt regionala samarbete. Att GR-samarbetet utvecklats under perioden kan även beskrivas i siffror, från 1995 till 2005 har omsättningen stigit från 73 till 170 mkr. Detta utan att kommunernas medlemsavgift höjts!

Den kommunala verksamheten måste alltid anpassas till ändrade för-

utsättningar. När kommunerna utvecklar nya verksamhetsformer är det en tillgång att kunna diskutera med företrädare för andra kommuner. Bra idéer sprids snabbt och kan resultera i bättre kvalitet i den kommunala servicen. Genom att utnyttja gemensamma resurser kan man göra ekonomiska besparingar och samordningsvinster. Verksamheten inom GR ska vara till kommunal nytta samtidigt som den stärker regionen, både nationellt och internationellt. Det allt övergripande målet är att skapa en attraktiv och miljömässigt bärkraftig region med goda livsvillkor för alla!

Göran Johansson, styrelseordförande GR

Innehåll

Samarbete ger resultat

Utmaningar för framtiden

Samarbetets former

Förbundsledning, arbetsgrupper och nätverk

Rådslagsprocessen

Regional utveckling- kommunernas delaktighet

Regional planering

Miljö och Natur: Västkuststiftelsen • Vattenförsörjning • Avloppsvatten •
Avfallshantering • Kalkning • Grus • Luftvård

Trafik: Kollektivtrafiken • Göteborgsöverenskommelsen • Götatunnel •
Oslo-Gbg-Öresund • Landvetter flygplats

Ett regionalt näringsliv

Business Region Göteborg

GBG & Co

Det livslånga lärandet

Gymnasiesamverkan ger varierat utbud

Läromedelservice samordnas

Pedagogiskt centrum – möter krav på förnyelse

Kontakter skola och arbetsliv

Universeum – ett centrum för upplevelser

Internationella skolan

Vuxenutbildningen med samverkan

En regional aktör på arbetsmarknaden

Nätverk

Effektiv personalförsörjning

Validering – bekräftelse på kunskap

Uppdrag från kommunerna

Social utveckling – att skapa medborgarkraft

Skapa goda sociala förhållanden

Rekommendationer till kommunerna

GR gemensam remissinstans

Utredningar

Nyckeltal

Mötesplatser

FoU i Väst – mötesplats för forskare och praktiker

Utmaningar för framtiden

Gryning Vård – hem för vård och boende

Kompetensutveckling

Utbildningar, seminarier och arrangemang

Demokratiforum

Framtidens ledare

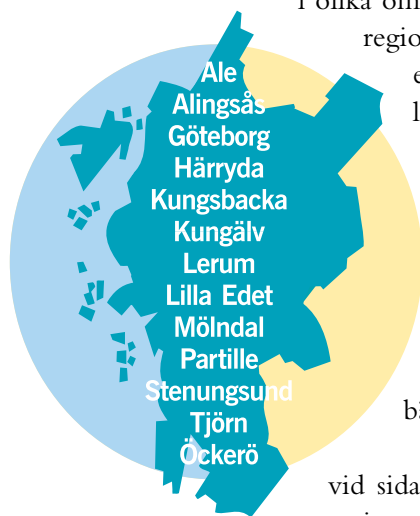
Internationellt arbete/EU

Avslutande ord

Referenser /Källförteckning

Samarbete ger resultat

Ingen annanstans i landet finns exempel på ett så fruktbart och under så lång tid fungerande samarbete över kommungränserna som i Göteborgsregionen. Uppfattningen att samarbete mellan regionens kommuner leder till ett mervärde har tidigt accepterats i den organisation som i olika omgångar och skepnader vuxit fram och bildat dagens Göteborgsregionens Kommunalförbund, GR. GR vill vara en mötesplats för erfarenhetsutbyte och gemensamma satsningar; en regional talesman som tar tillvara gemensamma intressen gentemot staten och andra beslutande organ.

GRs öppna och flexibla sätt när det gäller att arbeta i projekt och nätverk har rönt stor framgång. GR verkar i ett växelbruk mellan utvecklingsarbete, kompetensutveckling, service och sambruk. Ett bra exempel är de samverkansavtal som finns på utbildningsområdet, som ger eleverna bättre valmöjligheter samtidigt som gymnasieskolornas resurser utnyttjas på bästa sätt.

Raden av studiebesök till GR från övriga landet är lång, och vid sidan om de renodlat verksamhetsinriktade frågorna är besökarna mest intresserade av hur vi har lyckats bygga upp ett så konstruktivt samarbetsklimat mellan kommunerna. Nätverk, nyfikenhet och en vilja att dela med sig parat med medvetenheten om att det är onödigt att uppfinna hjulet mer än en gång är säkert en stor del av svaret. Till detta ska läggas den mångåriga traditionen av att samarbeta över kommungränserna.

Det regionala samarbetet i Västsverige och Göteborgsregionen har gamla anor. Det började på 40-talet med regionplanering och har senare utvecklats till att omfatta frågor kring bl.a. miljö, trafik, utbildning, kom-

petensutveckling, ledarskap, internationellt utbyte, arbetsmarknad och det sociala området. GR fungerar dessutom sedan år 2000 som ett regionalt kommunförbund med arbetsuppgifter som tidigare låg på länsförbund.

Ökat bostadsbyggande ledde till samverkan

Under efterkrigstiden såg regionen en snabb utveckling av industri och sysselsättning samt därmed också en kraftig ekonomisk tillväxt. Folkmängden ökade och efterfrågan på bostäder steg. Det krävdes ett väsentligt ökat bostadsbyggande, vilket ledde till samverkan mellan Göteborgs kommun och förortskommunerna. Under de första åren på 60-talet byggdes omkring 7 000 lägenheter om året, och byggandet ökade successivt till över 13 000 lägenheter om året i början av 70-talet.

Gemensamma insatser gjordes även genom särskilda regionala bolag för att lösa vattenförsörjning, avloppsrening och avfallshantering. Utbyggnaden i förortskommunerna skedde i samverkan med hjälp av gemensamt ägda konsultföretag och markexploateringsbolag.

Trafiken ökade också under denna period, vilket orsakade trängsel på vägarna och längre restider. Även om utbyggnaden av trafikanläggningar inte kunnat hålla samma tempo som trafikökningen har samarbetet gett upphov till den s.k. Göteborgsöverenskommelsen med investeringar i trafik- och miljöförbättringar för 7,2 miljarder kronor. Ett regionalt bolag bildades 1982 med uppgift att utveckla kollektivtrafiken i regionen.

Torslanda hade landets första reguljära flygtrafik. Med ökad trafik och nya typer av flygplan behövdes en ny flygplats, och GR medverkade aktivt i tillkomsten av Landvetter flygplats.

Samverkan kring läromedelsförsörjning, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan med gemensam intagning, långsiktiga överenskommelser kring interkommunal ersättning samt möjlighet att söka över kommungränserna är unik för landet. Tillsammans med kompetensutveckling för pedagoger är detta två tunga områden inom ramen för det regionala samarbetet. Andra viktiga områden där samverkan gett bra resultat är mötet mellan teori och praktik inom FoU i Väst samt skapandet av det gemensamma Gryning Vård AB - idag Sveriges största vårdorganisation inom Hem för Vård och Boende (HVB).

Inom regionen finns många företag som har utländska forskare och människor med specialistkompetens. För att göra det enklare att rekrytera sådan personal och få dem att bosätta sig i regionen har GR inrättat en internationell skola för grundskole- och gymnasieutbildning (ISGR).

GR är en av skaparna bakom Universeum som är ett nationellt centrum för naturvetenskap och teknik med en halv miljon besökare årligen. Utöver att vara ett viktigt turistmål är uppgiften att väcka barns och ungdomars intresse för natur och teknik.

GR har ett övergripande ansvar för kompetensutvecklingen av politiker och tjänstemän i medlemskommunerna. Över 20 000 personer deltar varje år i olika utbildnings- och utvecklingsprojekt i GRs regi. GR arrangerar även kurser och konferenser med internationell inriktning samt stödjer kommunerna i utvecklingsarbetet med olika EU-program.

GRs miljöarbete när det gäller vatten, natur och luftkontroll betyder ökad livskvalitet för regionens invånare. Naturens mångfald, kust och skärgård samt stora orörda skogsområden med inslag av vildmark är exempel på värdefulla miljöer som skyddas och görs tillgängliga. God miljö är ett viktigt konkurrensmedel både för turism och för företag i regionen.

Utmaningar för framtiden

I takt med de allt snabbare förändringarna i samhället blir GRs medverkan i Göteborgsregionens utveckling allt viktigare. Bland annat motiveras insatser av det faktum att konkurrensen från andra regioner ökar. Viktigt för en regions konkurrenskraft är tillgången på olika utbildningar

och ett återkommande livslångt lärande, en bra kommunal och kommersiell service och sist men inte minst en attraktiv miljö.

Att skapa förutsättningar för ökat bostadsbyggande i regionen är en av de stora utmaningarna framöver. Vad och var är det möjligt att bygga på marknadsmässiga grunder? Kan vi utveckla de kommunala bostadsbolagens roll som producenter och ägare av hyresrätter till rimliga priser? Vill och kan vi utveckla ett bredare regionalt planeringsarbete kring bostadsbyggandet? Hur vi skapar framtidens bostadsområden hör också ihop med

en annan viktig fråga – hur klarar vi av att minska den sociala polariseringen och utanförskapet i samhället. Kan större nybyggnadsområden i regionen ges en blandad bebyggelse och olika upplåtelseformer?

Livslångt lärande som görs tillgängligt för alla! För att leva upp till detta mål måste vi skapa en lärande region, en fungerande infrastruktur för lärande och en bättre samverkan mellan arbetsliv och utbildning. En av flera framtidsfrågor: Kan obalanser mellan arbetslösas kompetens och arbetsmarknadens behov utbildas bort? Vilken roll har då valideringsprocessen, den kommunala vuxenutbildningen och högskoleutbildningen i detta sammanhang?

Bra tillgänglighet och god miljö är viktiga motiv för att företag och människor ska flytta till regionen. Fortsatta insatser inom trafikområdet är nödvändiga för att man ska kunna nå sin arbetsplats med rimliga restider; något som i sin tur ger möjligheter till ett friare val av bostad. Men ett ökat resande medför också ökad belastning på miljön. Hur klarar vi miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar i centrala delar av regionen? Regeringen kräver en rad åtgärder av kommunerna. Flera med inriktning på att effektivisera kollektivtrafiken och därigenom minska biltrafiken. Målet måste vara ett kapacitetsstarkt kollektivtrafiksystem med god vardagstillgänglighet för alla.

GR samverkar kring utvecklingsfrågorna med Västra Götalandsregionen och övriga kommunförbund i länet. Enligt Vision Västra Götaland – Det goda livet – ska utvecklingsarbetet i regionen genomsyras av integrationstanken: ”...att skapa ett öppet samhälle där alla invånare, oavsett etniskt ursprung och kulturell bakgrund kan försörja sig och delta i samhällslivet på lika villkor utan att behöva ge upp sin identitet. Ingen ska behöva stå utanför arbetsmarknaden, närings-, kultur- och föreningslivet på grund av sitt etniska ursprung. Integration är en ömsesidig process som innebär ansvar för såväl samhället som den enskilde i fråga om mänskliga rättigheter och skyldigheter.” Tillsammans har man även antagit utmaningen att skapa ett hållbart samhälle som ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers. Utvecklingsarbetet fokuseras på ett livskraftigt näringsliv, en ledande kunskapsregion samt kommunikationer och infrastruktur med hög standard. Ett rikt kulturutbud och en god hälsa hos regionens invånare är andra viktiga gemensamma inriktningsområden.

Samarbetets former

I och med bildandet av det nya GR den 1 januari 1995 kom Göteborgsregionen in i ett nytt och avgörande skede av det regionala samarbetet. En sammanslagning mellan Kommunalförbundet GR och Göteborgs Förorters Förbund (GFF) hade diskuterats tidigare. Nu var tiden helt enkelt mogen! Såväl den politiska som ekonomiska utvecklingen hade medverkat till att stärka banden inom regionen. En bidragande orsak var det växande trycket på samarbete i alla regioner i Sverige och i Europa som helhet. Vid denna tidpunkt blev Göteborgsregionen en av regionerna inom EU. Samverkan skulle kunna stärka regionens position i Europa.

Behovet av bättre samordning hade efter hand blivit alltmer uppenbart. Den naturliga utgångspunkten var att Göteborgsregionen är en näringsgeografiskt sammanhängande region med en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Därför är det nödvändigt att kommunerna löser uppgifter tillsammans. Genom ett enat agerande i olika frågor blir regionen stark och får möjlighet att utvecklas.

Det var mot denna bakgrund som regionens kommuner kom överens om att skapa det nya GR, med ett arbetssätt karakteriserat av öppenhet, förankring, flexibilitet och handlingskraft. Redan från start strävades efter ett stort

GFF och GR blir ett på Börsen i Göteborg, dec 1994.
Frv Kurt Axelsson, Lena Facht, Rune Zackrisson och Kajsa Broberg

engagemang och en bred delaktighet från medlemskommunernas, både hos politiker och tjänstemän. Engagemanget är nödvändighet för att ett frivilligt samarbete mellan självständiga kommuner ska bli positivt och långsiktigt.

För detta ändamål var kommunalförbundsformen särskilt lämplig, där verksamheten organiseras på likartat sätt som i kommunerna med kommunallagen som grund. Styrelsen i förbundet fick en bred sammansättning med plats för representanter från samtliga medlemskommuner för att ge möjlighet till en kontinuerlig förankring och diskussion bland kommunernas ledande politiker. Göteborg avstod från att kräva den majoritet som kunde motiverats av invånarantalet. Politiska styrgrupper utsågs för de olika verksamhetsområdena och nätverk med tjänstemän från kommunerna bildades på olika nivåer.

Redan från starten av det nya GR kunde man avläsa en tydlig politisk vilja till regionalt samarbete vid diskussionerna i förbundsstyrelsen. Genom valet av arbetsformer och arbetsätt ökade steg för steg den regionala medvetenheten i allt vidare kretsar. Det nya GR innebar en rejäl kraftsamling och effektivisering av det regionala samarbetet.

Förbundsledning, arbetsgrupper och nätverk

Kommunalförbundets högsta beslutande organ är förbundsfullmäktige med 91 ledamöter och lika många ersättare. Förbundsstyrelsen, som träffas sex gånger om året, har 22 ordinarie ledamöter och 11 ersättare. Ledamöterna i GRs styrelse sitter oftast i kommunstyrelsen på hemmaplan.

Inriktningen i GRs verksamhet arbetas fram av sex politiska styrgrupper: Rådet för regional utveckling, Utbildningsgruppen samt styrgrupperna för Regional planering, Arbetsmarknad,

Nya GRs första presidie och förbundsledning

Sociala frågor och Framtidens ledare. I styrgrupperna ingår politiker från medlemskommunerna, ofta ledamöter eller ersättare i GRs styrelse. Detta medverkar till att bredda och fördjupa engagemanget i de regionala frågorna. Genom styrgrupperna sker en politisk beredning inför styrelsens behandling av frågor inom respektive verksamhetsområde.

Vid sidan av de mer permanenta nätverken med kommunernas chefer och handläggare utses tjänstemannagrupper för olika konkreta uppgifter eller projekt, som komplement till de politiskt sammansatta styrgrupperna. I dessa grupper ingår tjänstemän från medlemskommunerna och ibland representanter från övriga berörda som länsstyrelsen, näringslivet, universitet och högskolor samt olika organisationer.

Genom styrgrupper och nätverk samordnas regionala och lokala intressen. Frågor och förslag förankras hos medlemskommunerna. Gruppernas arbete för också med sig att utredningsförslag och styrelsebeslut följs upp till verkställighet och konkreta resultat. En tydlig rollfördelning mellan politiker och tjänstemän eftersträvas inom GR, men också mellan företrädare för den regionala respektive den kommunala nivån.

Rådslagsprocessen – dialog om Göteborgsregionen

På GR ansvarar rådet för regional utveckling för den regionala utvecklingsplaneringen, som sedan år 2002 har skett genom den s.k. rådslagsprocessen. Rådslagen ska vara en bred, förutsättningslös och konstruktiv dialog kring regional samverkan. I rådslagen möts politiker i GR och medlemskommunerna för diskussion kring viktiga regionala utmaningar och satsningar. Ambitionen är att skapa en gemensam insikt om det regionala samarbetets betydelse, ett gemensamt förhållningssätt till övergripande planeringsfrågor samt en samsyn kring verktyg och arbetsmetoder.

Rådslagsprocessen syftar dessutom till att göra GR ännu mer känt i medlemskommunerna och att på så sätt öka engagemanget för regionalt samarbete.

Kort historisk överblick

- **Regionplanekommittén 1940–1949**

Arbetet med en regionplan för Göteborg med omgivningar startar.

- **Regionplaneförbund 1949 – 1974**

Statligt beslut om en gemensam regionplan.

- **Stor-Göteborgs Samarbetskommitté 1963–1974**

Samarbetsavtal mellan Göteborg och 23 förortskommuner kring bl.a. bostadsförsörjning, vatten och avlopp, skolor, trafik, brand, fritids och naturskyddsområden.

- **Göteborgsregionens kommunalförbund, GR 1974–1994**

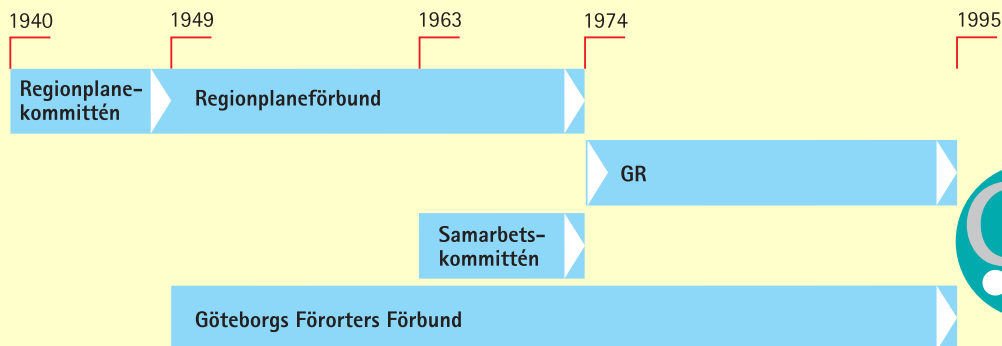
Kommunalförbundet (GR) trädde i kraft 1 januari 1974 som planeringsorgan för Göteborgsregionen inom sektorerna regional utveckling, trafik, miljö och utbildning (gymnasieskolan).

- **Göteborgs Förorters Förbund 1949 – 1994**

Ett samarbets- och serviceorgan för förortskommunerna, dvs. kommunerna utanför Göteborg.

- **Sammanläggningen 1995 – "nya GR" skapas**

GR och GFF slås ihop och bildar nya GR 1 januari 1995.

Regional utveckling – kommunernas delaktighet

Regional planering

Regeringen har utsett GR till regionplaneorgan. Medlemskommunerna överlåter därmed de kommunövergripande planeringsfrågorna till GR som ska representera kommunerna. GR ansvarar för remissvar på utredningar om regionala trafikfrågor samt företräder medlemskommunerna gentemot staten och Västra Götalandsregionen. Det kan även handla om översiktsplaner, bostadsbyggande och handel.

Bebyggelsestråk i regionen sträcker sig ofta över kommungränserna, vilket innebär att planering och utbyggnad måste samordnas. Kommu-

I regionen finns idag (2004) 395 000 bostäder inom mycket skiftande miljöer; kustnära, tätortspräglade, i skogstrakter och på slättbygder. Här finns 170 000 hyresbostäder, 75 000 bostadsrätter samt 150 000 kedjehus, radhus och villor.
Bild från Stenungsund.
Foto: Thomas Carlén.

nerna tar i sina utbyggnadsplaner hänsyn till regionens samt grannkommunernas planer och intressen.

I regionplaneringen regleras användningen av mark och vatten samt kommunikationer, teknisk försörjning och miljöfrågor. Planeringen ska jämka samman konkurrerande anspråk, intressen och ändamål. Den regionala planeringen ger också information om olika utvecklingsmöjligheter samt konsekvenser av dessa på både lång och kort sikt.

Statens och kommunernas intresse av väl fungerande kommunikationer, som väg- och järnvägsstråk, ska beaktas i regionplaneringen. De kollektiva transportsystemen ska byggas ut för buss- och spårvägstrafik samt med pendeltåg på järnvägslinjer med dubbelspår.

År 1987 kom en ny bygglag som bland annat gjorde det möjligt för kommunalförbund att utses till regionplaneorgan. GR blev regionplaneorgan 1988, och arbetet har inriktats på fortlöpande överläggningar och utredningar om övergripande regionala planer. Underlag från detta planarbete användes bl.a. när medel ur Göteborgsöverenskommelsen (Göken) fördelades (läs mer om Göken på sid ??) .

Ett förslag till regional översiktsplan har utvecklats till en plan med riktlinjer för markanvändning, fysisk infrastruktur och sektoriella utvecklingsstrategier. Det traditionella regionplanearbetet på GR bedrivs idag i form av rådslag med medlemskommunerna (se ovan avsnitt Samarbetsformer).

Åbromotet.

Foto: Thomas Carlén.

MILJÖ – NATUR

Inom Göteborgsregionen skyddas natur och miljö i samverkan mellan GR och kommunerna samt olika företag och organisationer. Genom GRs insatser i Göta älvs vattenvårdsförbund har starkt förorenade vatten återfått näst intill naturliga kvaliteter genom kalkning av vattensystemen och utbyggnad av reningsanläggningen i Rya skog.

Omfattande mätningar i regionen har visat att luftkvaliteten inom vissa områden är otillfredsställande. En betydande luftförorening är koldioxid. Halterna är höga vid större trafikleder och vid trafikstockningar. En nyare fordonspark har minskat utsläppen, men ökad trafik har minskat de positiva effekterna. Om man ska nå väsentliga förbättringar behövs åtgärder inom trafiken. I samverkan med ett stort antal industrier och företag kommer GR fortlöpande med förslag till åtgärder för att höja luftkvaliteten.

Där dalgångarnas vattendrag möter havet finns saltängar och skalgrusbankar som bidrar till regionens rika växt- och djurmiljöer. Havsområdet är även artrikt. I mynningsområdet av Göta älv och Nordre älv är vattnet bräckt vilket är en särskilt produktiv miljö för fiske- och fågelliv. Områdena är rast- och övervintringslokal för stora flockar vadarfåglar. I regionen finns drygt 200 fågelarter. På bilden en strandkata. (Foto Tomas Carlén).

Västkuststiftelsen

Göteborgsregionen har många värdefulla rekreationsområden. Det finns kust- och skärgårdsområden, stora sammanhängande skogsområden i inlandet med gammelskog och ädellövskog, inslag av odlingslandskap med betes- och ängsmarker samt rik fauna och flora.

Regionen utgör en mycket speciell del av det västsvenska kustlandskapet. Förutom kustlandet och skärgården domineras landskapet av mäktiga floddalgångar, med skiftande natur och betydande skönhetsvärden. Omgivande höjder är naturområden som i stor utsträckning är obebbyggda och opåverkade trots närheten till tätbebyggelse.

Stora områden i Göteborgsregionen har fått skydd som naturreservat. Naturreservaten är en tillgång för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser men syftar även till skydd av biologisk mångfald, vetenskapliga studier och kulturskydd. För inrättande och skötsel av naturreservaten bildades 1962 Stiftelsen för Västsvenska friluftsområden – Västkuststiftelsen. GR är en av huvudmännen.

Västkuststiftelsen förvaltar de 37 reservaten i Göteborgsregionen samt totalt ca 300 reservat med en sammanlagd areal av 38 000 hektar inom Västra Götalandsregionen och Halland (2004). Med ökad förståelse för naturområdenas betydelse för friluftsliv och friskvård har man i början av 2000-talet börjat överväga en utvidgning av stiftelsens verksamhet med

tätortsnära områden. I Göteborgsregionen har föreslagits ett 60-tal områden.

Vattenförsörjning

Den helt dominerande vattenresursen i regionen är Göta älv. För att balansera vattenanvändningen är en samordning av den kommunala planeringen nödvändig och riktlinjer för hur tillgångarna bör användas av stort värde. GR har tagit fram en vattenförsörjningsplan för regionen med syfte att vara vägledande för hushållningen av vatten.

Älven har sedan lång tid tillbaka varit Trollhättans, Lilla Edets och Göteborgs vattentäkt. Idag är älven vattentäkt för 700 000 invånare. Utefter älven har flera större industrier etablerats, framför allt pappersmasse- och kemiska industrier som under åren fram till 60-talet släppte ut stora mängder av orenat avloppsvatten. Även avloppsvattnet från tätorterna ledades ut till älven utan rening. Följden blev att älvvattnet fick en allt sämre kvalitet med kraftigt ökande halter av organiskt material och bakteriella föroreningar. Förbättring och skydd av vattnet blev alltmer en akut angelägenhet. Kommunerna och de större företagen i älvens dalgång bildade därför Göta älvs vattenvårdsförbund för kontroll av vattenkvaliteten.

Vattenprover tas kontinuerligt vid flera fasta mätstationer utmed älven. Mätstationerna har ett datoriserat övervakningssystem som larmar vattenverk och industrier med vattenintag när förändringar inträffar. Utöver fasta mätstationer finns ett 60-tal provtagningspunkter i älvens biflöden

Göta älvs Vattenvårdsförbund kontrollerar regelbundet vattenkvaliteten i älven. Läget har förbättrats avsevärt det senaste decenniet. Framför allt gäller det fosfor och kväve.

och i de större sjöarna i området. Varje år genomför förbundet dessutom analyser som visar vattnets näringsbalans, försurningsläget, biologiska förhållanden samt innehåll av bakterier och miljögifter. Vattenkvaliteten i älven har förbättrats väsentligt under de senaste tre decennierna.

Grus

En bedömning av behovet av naturgrus för väg- och anläggningsarbeten, betong och markberedning samt tillgängliga kvantiteter gjordes 1969. Förekomsterna av grus i regionen var starkt begränsade, vilket ledde till en successiv övergång från grus till bergmaterial. GR redovisade en ny grusförsörjningsplan år 2003, där det bedömdes som möjligt att utvinna maximalt 17 miljoner ton naturgrus. Förbrukningen i GR-området ligger på ca 1,5 miljoner ton per år (2003). Så långt möjligt måste gruset till betongtillverkning ersättas med krossat berg av god kvalitet. Även tillgången på berg med rätt hållfasthet är begränsad i regionen, vilket motiverar lokalisering och reservering av användbara bergtäkter.

Grusförsörjningsplanen behandlar också grusförekomsternas betydelse för vattenförsörjningen och filtrering av grundvattnet. GR deltar i ett treårigt EU-projekt kring konstgjort grundvatten – ARTDEMO. Det handlar om vattenreningsteknik med partners i Danmark, England, Nederländerna och Spanien.

Avloppsvatten

Fram till i slutet av 1960-talet mynnade avloppsvatten från tätorterna och industrierna utan rening ut i regionens vattendrag. Att planera och genomföra effektiva åtgärder för skydd av vattendragen blev alltmer nödvändigt. En regional utredning föreslog att man skulle bygga ett bergtunnelsystem för att leda allt avloppsvatten till ett reningsverk i Rya Skog. Ett nybildat kommunalt bolag, GRYAAB, blev huvudman. Ryaverket skulle ta hand om avloppsvatten från 530 000 personer från 7 kommuner; Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille samt från industrier motsvarande 130 000 personer.

Ryaanläggningen har byggts ut i flera etapper och har nu en mycket avancerad reningsteknik. Göteborg Energi har en värmepumpsanläggning som utvinner värme ur renat avloppsvatten. Renad och komprimerad biogas används som drivmedel för bilar, motsvarande ca 12 000 liter bensin/år.

Avfallshantering

Ökad konsumtion har inneburit ökade avfallsmängder med allt större sanitära problem. I början av 1960-talet fanns ett 30-tal avfallstippar i regionen.

De sanitära olägenheterna var påtagliga och omfattande vid kommunernas tippar. En rationell lösning av avfallsproblemen krävde samarbete. Kommunerna gick därför samman i en central anläggning i Sävenäs för sortering och förbränning av avfallet. Bolaget GRAAB (Göteborgsregionens Avfallsaktiebolag) bildades.

GRAAB och Renhållningsverket i Göteborg gick senare samman och bildade ett nytt bolag Renova, som ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Mölndal, Partille och Öckerö. Renova förbränner avfallet och utnyttjar samtidigt energiinnehållet i soporna. Värme som alstras vid avfallsförbränningen utnyttjas som fjärrvärme genom samarbete mellan Renova och Göteborg Energi. Grovt och blandat avfall passerar en avancerad sorteringsanläggning. Brännbart avfall avskiljs, och energin vid förbränningen tas tillvara som el och värme. Omfattande och banbrytande åtgärder har genomförts för rening av rökgaserna.

Kalkning

Berggrunden i regionen är kalkfattig och har liten förmåga att neutralisera och oskadliggöra nederbörd med lågt pH-värde. Försurningen orsakas av förbränning av stora mängder olja och kol vid värmekraftverk, framför allt i Tyskland, England och Danmark. Detta har lett till att antalet växt- och djurarter har minskat och ekosystem påverkats. Först under 1960-talet blev sambandet mellan sur nederbörd, fiskdöd och dålig återväxt klarlagt, och kalkning aktualiserades. Insatser krävdes inom hela sjösystem, som ofta berör flera kommuner. GR blev huvudman för verksamheten som sker i samarbete med kommuner och myndigheter. En regional åtgärdsplan har utarbetats, och varje år kalkas omkring 35 avrinningsområden. En anpassning och prioritering mellan sjösystemen sker årligen utifrån medelstillelningen. Man överväger även kalkning av skogsmark. Detta bidrar till bättre vattenkvalitet.

Staten svarar för 85 procent och kommunerna för 15 procent av kostnaderna för kalkningen. Varje år kalkas ca 35 avrinningsområden.

Kalkningsinsatserna har gett påtagliga resultat, och den hotfulla situationen från slutet av 1970-talet är nu förändrad. Surhetsstötarna vid vår- och höstflöden är inte lika förödande. Vattenkvaliteten är stabilare. Kalkningen har bl.a. resulterat i att mikroorganismer och fiskarter återkommit till tidigare försurade vatten. Effekten av kalkningen följs upp regelbundet. Även om situationen har förbättrats krävs en fortsatt kalkning under många år.

Luftvård

En angelägen arbetsuppgift för regionens kommuner och näringsliv är att förbättra luftkvaliteten. GR är huvudman för ett regionalt luftvårdsprogram i samverkan med kommunerna, länsstyrelserna i regionen, Vägverket Region Väst och en rad företag som släpper ut betydande halter av luftföroreningar. Läge och mängd av olika luftföroreningar har kartlagts. Föroreningshalter registreras kontinuerligt på platser med hög belastning. Fasta mätstationer finns på några platser i regionen. Mätningar sker även med mobila stationer. Halter, vind och temperatur överförs via telenätet till en dator på Göteborgs miljöförvaltning, som på uppdrag av GR administrerar verksamheten.

Under 1999 infördes statliga miljökvalitetsnormer (MKN) för bl.a. kvävedioxid, svaveldioxid och bly. Senare har MKN-värden antagits även för olika partiklar. Normen är en föreskrift om lägsta acceptabla luftkvalitet. Nås inte normvärdena måste ett åtgärdsprogram tas fram som visar hur bristerna ska rättas till. Enligt ett regeringsbeslut, som utgår från EU:s direktiv, är varje kommun skyldig att kontrollera halterna för de angivna ämnena. Värdena för kvävedioxid, NO_2 , får inte överskridas efter 1 januari 2006. Införandet av miljökvalitetsnormer har medfört ett ökat ansvar för kommunerna när det gäller att övervaka luftkvaliteten och att på sikt agera för att stoppa utsläppen.

Utefter de hårt belastade trafiklederna med "sluten" omgivning uppstår höga föroreningshalter. De högsta halterna förekommer söder och norr om Tingstadstunneln, i Gårda (bilden) och på Hisingen vid Lundbytunnelns mynning.

TRAFIK

Goda kommunikationer är en viktig förutsättning för välfärd och konkurrenskraft. Regioninvånarna ska ha en god tillgänglighet till bostad, arbete, service och andra funktioner. Regionen har ett internationellt näringsliv som ställer stora krav på att transportsystemen fungerar. Nätverk av underleverantörer bildas och godstransporter ”right on time” blir en del av företagets produktionsprocess.

GR träffade 1997 en överenskommelse med generaldirektörerna för Vägverket, Banverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket om samarbete för att skapa en gemensam

syn på infrastrukturutbyggnaden i Göteborgsregionen. Resultatet blev bl.a. det gemensamma dokumentet Transportstrategi 1999 som innehåller prioriteringar av infra-

struktursatsningar för de kommande 20 åren. År 2002 tog GR initiativ till att överenskommelsen skulle utvidgas till att gälla hela Västra Götalandsregionen.

GR har tagit fram en transportstrategi för regionen med omland, som omfattar de fyra trafikslagen väg, järnväg, båt och flyg.

De övergripande målen är att transportsystemen ska

- höja invånarnas livskvalitet.
- stärka näringslivets konkurrenskraft.
- skapa hög trafiksäkerhet och en tillfredsställande miljö.

Trafiken inom regionen är mycket omfattande. Omkring 400 000 fordon passerar under ett vardagsdygn över Göteborgs kommungräns. Härtill kommer trafik som alstras av göteborgarna själva. De flesta infartsleder har kapacitetsbrister som vållar bilköer med ökade restider och mer avgaser som följd. Vid moten och vid anslutande leder till Tingstadstunneln är tra-

fikbelastningen särskilt hög. En avlastning genom en ny älvförbindelse har utretts.

Trafikutbytet mellan Göteborgsregionen, andra städer och regioner i Sverige samt andra länder ökar snabbt. Även av detta skäl måste väg- och järnvägsstråken byggas ut. Järnvägsförbindelsen Götalandsbanan planeras. Den ska gå mellan väst- och ostkusten med sträckning genom Sveriges mest befolkningstäta stråk: Göteborg, Landvetter, Borås, Jönköping, Linköping, Norrköping och Stockholm. Banan ska i Jönköping ansluta till Europakorridoren, som är en planerad kontinental förbindelse. Hög-hastighetståg utreds, vilket innebär tåg som kan köras i 350 km/tim.

Nils Ericssonplatsen, regionalt kommunikationscentrum vid Göteborgs central

Kollektivtrafiken

Reguljär linjetrafik drevs i regionen fram till i början av 70-talet av ett 20-tal företag. Tidtabeller och taxor var inte samordnade. Det förekom bråk mellan företag som trafikerade delar av samma linjer. Övergången mellan olika trafikföretag krävde i flera fall avgiftstillägg. En del företag hade en egen taxa som möjliggjorde valfrihet mellan företagen. Trafiken täckte inte dygnet på ett sätt som tillät arbetsresor i större utsträckning. Byte till Göteborgs Spårvägar krävde ofta långa promenader. Turtätheten varierade stort.

Göteborgsregionens lokaltrafik, GL, startade som en del av GRs verksamhet. Styrelsen i GR var samtidigt styrelse för GL, och ett samarbetsavtal tecknades med kommunerna. Avtalet reglerade frågor om bl.a. taxor, linjesträckningar och ekonomiska mellanhavanden. Trafiktjänster köptes från befintliga företag med undantag för Göteborgs Spårvägar, som svarade för trafik inom Göteborgs kommun. Taxor bestämdes av kommunerna och GR i samråd. Trafikutbudet inom den egna kommunen bestämdes av respektive kommun och övrig trafik av GR tillsammans med berörda kommuner. GL ombildades 1990 till aktiebolag (GLAB) och fick en egen styrelse.

I GL ingick spårvagnstrafik mellan Göteborg och Mölndal, tågtrafik mellan Alingsås och Göteborg, busstrafik i alla kommuner, båttrafik i Göteborg, Kungälv och Tjörn samt viss taxitrafik. Tågen för trafiken Alingsås – Göteborg köptes av GL. Under 1990 byggdes Alingsåstermi-

Lisebergstationen.

nalen för kollektivt resande. Hit anländer såväl lokaltågen till och från Göteborg som regional och lokal busstrafik.

Bohus- och Älvsborgslandstingen samt Göteborgs kommuns sjukvårdsdel gick upp i Västra Götalandsregionen 1999. Länstrafikansvaret krävde då en trafik huvudman, och därför bildades Västtrafik AB. Västtrafik ägs gemensamt av de 49 kommunerna i Västra Götaland och VG-regionen.

Sedan 1999 är Västtrafik AB huvudman för den lokala och regionala linjetrafiken i Västra Götalandsregionen. Västtrafik driver verksamheten i fyra dotterbolag, som svarar för kollektivtrafiken inom respektive delområden Skaraborg, Fyrbodal, Sjuhärad och Göteborgsregionen.

Inom Göteborgsregionen görs stora investeringar i spårvägssystemet inom ramen för Göteborgsöverenskommelsen: Den s.k. Kringen byggs etappvis. Nya spårvagnar köps, befintliga ledspårvagnar förlängs samt stomlinjer byggs ut för att förbättra kapaciteten och attraktiviteten i tre väsentliga busstråk. Framkomligheten förbättras successivt, främst på infartslederna till Göteborg. Expressbusslinjer ska ge snabbare resvägar för resenärerna. Tågparken ska utökas genom köp. Trafik med tåg i Götaälvdalen och hållplatser i Ale kommun startade under 2004.

Göteborgsöverenskommelsen

Göteborgsöverenskommelsen (Göken) är samlingsnamnet på den största satsningen någonsin på trafik och miljö i regionen. År 1998 träffades en överenskommelse mellan staten, Göteborg och GR om den här satsningen för att stimulera regional tillväxt. Totalt rörde det sig om 7 miljarder kronor, varav 4,2 miljarder kronor anvisades till projekt där kommunerna svarade för 25 procent och staten för 75 procent. Överenskommelsen godkändes av samtliga kommuner. GR har företrätt kommunerna i

förhandlingarna samt haft uppdraget att administrera och fördela en del (22 procent) av de statliga bidragen.

Den övergripande målsättningen är att stärka regionens utveckling. Det görs, enligt överenskommelsen, genom att förbättra

- tillgängligheten till regioncentrum
- säkerheten
- miljön.

Det är GR:s politiska ledningsgrupp för regional planering som, enligt vissa fördelningsprinciper beslutat om vilka pro-

Utbyggnad av pendeltågstrafiken mellan Göteborg och Kungälv har skett med hjälp av medel från Göteborgsöverenskommelsen.

Mölnlyckes nya kommunikationscentrum

projekt som skaprioriteras. I korthet kommer projekt som stärker den regionala utvecklingen att prioriteras. Det handlar om ett förbättrat kollektivtrafiksystem, utbyggda ringleder, särskilda miljöskyddsåtgärder och utbyggnad av den regionala tågtrafiken. Ett bra exempel på ett projekt som inneburit en rejäl injektion i området är upprustningen av Mölnlycke centrum. Liknande resultat kan ses kring satsningarna i Alingsås och Kungsbacka.

Över 200 projekt av varierande slag och storlek ingår i överenskommelsen. Kostnaderna för projekten har stor spännvidd, från 50 000 kronor för farthinder till tre miljarder kronor som är kostnaden för Götatunneln.

Götatunneln är det största vägprojektet i Göteborgsöverenskommelsen. Tunneln omfattar en sträcka på 3 km och kostar ca 3 miljarder kronor. Det är ett gigantiskt och komplicerat projekt utmed hela Göteborgs innerstad. Med Götatunneln öppnas södra älvstranden, och staden återfår

Mölnalvsbron har byggts med plats för bussar och bilar vid nedgången till pendeltågsstationen.

FAKTA

Göteborgsöverenskommelsen omfattar bl a: Ny tågstation och ny bussterminal i Mölnlycke, tåg- och busstation samt resecentrum i Kungsbacka, nya pendeltågstationer i Jonsered, Stora Höga och Älvängen, bussterminaler i Bohus och Partille. Trafiksäkrare övergångar mellan olika trafiklinjer på ett flertal platser, säkerhetshöjande åtgärder vid trafikleder, nya förbindelseleder inom det regionala trafiknätet, förstärkningar och ombyggnad av Götaälvbron, ombyggnad av Inlandsbron i Lilla Edet. I Mölnalv har en omfattande utbyggnad skett av en knutpunkt för kollektivtrafik. Stora miljöförbättrande insatser – 120 miljoner kronor – har gjorts utefter E6 i Mölnalv. 60 miljoner kronor har investerats i förbättrad trafikinformation.

kontakten med vattnet. Götaleden är idag en stor trafikbarriär. Under ett vardagsdygn passerar 65 000 bilar med långa köer som följd på den hårt trafikerade leden. När genomfartstrafiken flyttas ned i tunneln mellan Järntorget och Lilla Bommen ökar trafiksäkerheten, framkomligheten och luften blir bättre och bullerstörningarna reduceras. Tunneln planeras vara klar 2006. EV BILD PÅ TUNNELN

Landvetter flygplats

Torslanda flygplats, rikets första flygplats för reguljärflyg, invigdes i augusti 1923. I mitten av 60-talet visade sig Torslandafältet otillräckligt och 1966 beslutade staten att utreda flygplatsfrågan. Luftfartsverket gjorde översiktliga bedömningar av möjliga platser som föreslagits av regionens samarbetskommitté. Landvetter-alternativet bedömdes vara det mest fördelaktiga. Här fanns stora arealer som var fria från bebyggelse, acceptabla grundförhållanden samt möjlighet till bra vägförbindelser från i stort sett hela Västsverige. På sikt fanns möjlighet även till spårförbindelse.

Det nya flygfältet var en västsvensk angelägenhet och GR medverkade aktivt i planeringsarbetet. Som avtalspart mot staten bildades bolaget Göteborg–Landvetter Flygplats AB där Göteborgs och Borås kommuner samt berörda landsting ingick. Bolaget svarade för markförvärv, bullerersättning och kapitalanskaffning mot kommunal borgen, totalt ca 200 miljoner kr. Göteborg–Landvetter Flygplats AB har senare övertagits av Statens Luftfartsverk. Flygplatsen invigdes i oktober 1977.

Oslo, Göteborg och Öresundsregionen

Göteborg och Oslo startade 1995 det s.k. GO-samarbetet, för att genom ekonomisk och kulturell utveckling stärka Oslo–Göteborgsregionen gentemot andra regioner i Europa. Samarbetet utökades år 2003 till att även omfatta Akershus och Östfolds fylkeskommuner i Norge samt Västra Götalandsregionen i Sverige. Sammanlagt berörs en storregion med nästan 3,5 miljoner invånare. En väsentlig gemensam angelägenhet är att få till stånd en snabbare utbyggnad av E6:an till motorväg. Dessutom samarbetar parterna kring stöd åt universitet och högskolor samt till näringslivet inom exempelvis biomedicin.

Den Skandinaviska Arenan bildades år 2000 efter ett regeringsinitiativ. Denna arena är en utvidgning av GO med Öresundsregionen som

omfattar området längs västkusten med mer än 7 miljoner invånare. Oslo-Göteborg och Öresundsregionen har liknande och kompletterande näringslivsstrukturer, betydelsefulla logistikcentrum, stor utbildningskapacitet, högteknologiska företag samt kompetenscentrum för bioteknik och medicin. Regionerna ska tillsammans verka för bättre transportmöjligheter på väg och järnväg. Antalet långväga tunga landtransporter kan minskas genom korridoranslutning till Göteborgs Hamn.

GR är även medlem i föreningen Europakorridoren som verkar för en utbyggnad av järnväg med höghastighetståg i Sverige, Danmark och Tyskland. Europakorridoren är också en korridor för bil- och tågtransporter med E4:an, Europabanan och nuvarande Södra stambanan som huvudstråk.

Ett regionalt näringsliv

Göteborg var 1970 världens största skeppsbyggnadsstad. Fem år senare ledde överkapacitet i fartygsproduktionen till en drastisk minskning av varvsverksamheten i Göteborg och varven avvecklades. För att mildra effekterna bildades år 1977 näringslivsdelegationen, direkt underställd kommunstyrelsen i Göteborg. Till en början var verksamheten en Göteborgsangelägenhet. År 1992 fick förortskommunerna representanter i delegationen, vilka utsågs av GRs styrelse. Samarbetet mellan kommunerna i regionen startades för att skapa utveckling och tillväxt.

Business Region Göteborg AB – BRG

I slutet av 90-talet omorganiserades samarbetet och fick bolagsform – Business Region Göteborg AB. Styrelsen utgörs av sex representanter som utses av Göteborg och tre som utses av GR. Nu finansieras verksamheten av Göteborg, GR, Västra Götalandsregionen, Sida samt av näringslivet och andra organisationer (2004).

Målet för verksamheten är att stimulera ekonomisk tillväxt, hög sysselsättning och ett differentierat näringsliv i regionen. Göteborgsregionen ska utvecklas till ett ledande nordeuropeiskt centrum för kompetens, framtidsbranscher och tillväxtföretag. För att nå det målet inriktar BRG sitt arbete på branschutvecklande projekt, marknadsföring av Göteborgsregionen nationellt och internationellt, samverkan i internationella nätverk samt stöd till etablerare och investerare. Receptet har bland annat varit att bygga och stärka ett dussintal kluster. I ett kluster samverkar många aktörer inom exempelvis högskola, näringsliv och offentlig verksamhet. Exempel på detta är logistik- och transportsektorn, där regi-

onens konkurrensfördelar har vidareutvecklats. Göteborgsregionen har under flera år utsetts till den bästa logistiska etableringsregionen i Sverige.

Chalmers, Göteborgs universitet, Göteborgs stad, BRG, AB Volvo, Volvo Car, Ericsson samt ett antal konsultbolag har bildat Lindholmen Science Park AB för att möjliggöra utveckling av nya produkter och vara en pådrivande inspiratör. Bolaget ska bl.a. erbjuda lokaler, teknisk infrastruktur med laboratorier och testbäddar samt processledning och startfinansiering för nya projekt. Verksamheten är framförallt inriktad på områden med koppling till IT. Fokusområden är mobil datakommunikation, intelligenta transporter och transportsystem samt media.

Närmare 90 procent av landets branscher finns representerade i Göteborgsregionen. BRGs tillväxtprogram "Tillväxt 2000" som startades 1998 för att stödja tillväxt i små och medelstora företag. Programmet omfattar 750 företag år 2004. Dessa företag har tillsammans närmare 14 000 anställda och omsätter ca 10 miljarder kronor. Under de senaste åren har BRG startat ett liknande projekt för de minsta företagen, de med 1-4 anställda. För närvarande omfattas det projektet av 350 företag varav 10 procent leds av företagare med invandrarbakgrund. BRG stöder också företag genom kompetensuppbyggnad. I samarbete med GR har ett system utvecklats för att underlätta kontakterna mellan elever, skola och arbetsplats.

Tillväxtpris till GR-kommuner

Arena för Tillväxt är ett samverkansprojekt mellan Föreningssparbanken, ICA samt Sveriges Kommuner och Landsting. Arena för Tillväxt delar tillsammans med EuroFutures ut priset för Årets Tillväxtkommun. Priset uppmärksammar kommuner som själva skapar förutsättningar för tillväxt.

Mölnadal kommun tilldelades Tillväxtpriset år 2002. Mölnadal fick priset bland annat för sin förmåga att långsiktigt arbeta för lokal tillväxt med fokus på att skapa en attraktiv kommun för både boende och arbete. Kommunens arbete har resulterat i en kraftigare återhämtning på den lokala arbetsmarknaden än i riket i genomsnitt.

Göteborgs stad fick Tillväxtpriset 2004. I motiveringen sa man bland annat: "Från att ha varit en kommun i strukturkris har Göteborg omvandlats till en tillväxtmotor i landet som bland annat har främjat samverkan mellan näringsliv och offentlig sektor. Göteborg har även genomfört åtgärder inom integration samt ökat det internationella samarbetet."

Göteborg & Co

GR är delägare i Göteborg & Co, ett kommunal- och privatägt bolag som marknadsför och utvecklar Göteborg som destination. Verksamheten bedrivs inom affärsområdena Affärsresor, Privatresor och Evenemangssamverkan. Näringslivsgruppen är en viktig operativ idé- och supportenhet inom bolaget.

Göteborg & Co:s verksamhet syftar till att öka livskvalitén bland människor som lever och verkar i Göteborgsregionen. Turismen bidrar här på flera sätt. Den skapar ett bredare utbud av kultur, nöjes- och idrottsarrangemang, restauranger, utflyktsmål, affärer m.m. Turismen ger inkomster och skapar arbetstillfällen för många företag. Den ger samhället skatteinkomster och bidrar på så sätt till att finansiera andra sektorer. Turismen skapar också underlag för att utveckla en större och mer attraktiv infrastruktur. Dessutom medverkar den till att bygga broar mellan människor från skilda kulturer med olika etnisk bakgrund.

Göteborg & Co utvecklar evenemang i nära samarbete med olika idrotts- nöjes- och kulturorganisationer. Satsningar på evenemang har placerat Göteborg och regionen bland de ledande evenemangsorterna i Europa. Konkurrensfördelarna är att stora evenemangsanläggningar är belägna i en levande och kompakt citymiljö. Evenemangen bidrar till att göra regionen attraktiv för dem som lever och verkar här eller är besökare, men även för universitets- och högskolestuderande.

I Göteborg & Co:s näringslivsgrupp samarbetar drygt 20 av regionens större företag, Göteborgs stad, GR, Göteborgs Universitet och Chalmers. Gruppen initierar, stödjer och stimulerar projekt inom näringsliv, kunskaps- och utbildning samt evenemang. Gruppen är exempelvis huvudsponsor av Ung Företagsamhet - ett utbildningsprojekt för ungdom-

mar i åldern 16-19 år som får lära sig att starta och utveckla företag. Årligen genomförs en internationell vetenskapsfestival; Sveriges största återkommande vetenskapsevenemang som är en mötesplats för forskare, näringsliv och allmänhet.

FAKTA

Turismen är en tillväxtbransch och turismen i regionen har under senare år ökat väsentligt och omsätter ca 16-18 miljarder kronor årligen. Upplevelser och shopping tillhör de mest betydelsefulla inslagen. Göteborg & Co marknadsför Göteborg och regionen för privatresor och fler besökare året runt.

FOTO turism.....

Det livslånga lärandet – en regional framgångsfaktor

Att satsa på utbildning och kompetensutveckling är en av de viktigaste framgångsfaktorerna för en region. Regioner som har en välutbildad befolkning är attraktiva, drar till sig investeringar samt växer och utvecklas. Den grundläggande idén för Göteborgsregionen som kunskapsregion är att de studerandes behov och önskemål sätts i främsta rummet. Detta förutsätter kommunal samverkan.

Det finns mycket som talar för att Sverige tagit klivet in i kunskaps-samhället. Sverige, tillsammans med de övriga nordiska länderna, av-sätter störst andel av BNP på utbildningssatsningar och hävdar sig också väl internationellt inom alla skol- och utbildningsformer.

I ett historiskt perspektiv har vi i vårt land sett en enorm utveckling

på utbildningsområdet. 1945 antogs 8 procent av befolkningen till det som idag motsvarar en gymnasieutbildning. Siffran 1962 var 19 procent och 1999 hade den stigit till 98 procent, varav 83 procent då utexamineras med högskolebehörighet. I Göteborgsregionen har nästan hälften av invånarna en eftergymnasial utbildning. Siffran för riket är drygt 40 procent. GRs 13 medlemskommuner utgör ungefär en tiondel av det svenska utbildningslandskapet och står sig gott vid nationella jämförelser både när det gäller meritvärden och kostnader för verksamheten (2004).

Konkurrensen om arbetstillfällen, kompetenta medarbetare och företagetableringar förutspås dock hårdna väsentligt i Göteborgsregionen. Flera länder gör kraftfulla satsningar på utbildningsområdet. Utvecklingen innebär att inte bara jobb med låga förädlingsvärden flyttar utomlands utan också att mer kvalificerade uppgifter samt forsknings- och utvecklingsverksamhet flyttar ut. Länder i Östeuropa och Asien anstränger sig allt mer för att kunna konkurrera med västeuropeiska stater och med USA.

Om ”det nya Europa”, eller tidigare Östeuropa, sägs att produktiviteten är ungefär hälften, men att produktionskostnaderna bara är en femtedel av EU-snittet. Detta skapar en tuff konkurrenssituation för länder som Sverige och inte minst för Göteborgsregionen med sin omfattande exportindustri. Ska Sverige som ett litet, exportberoende land långt från de stora marknaderna klara konkurrensen i framtiden kan satsningar på det livslånga lärandet vara en av de mest verkningsfulla åtgärderna.

GR har samverkat på utbildningsområdet sedan 1970-talet, då bland annat den gemensamma gymnasieintagningen startade. Motivet för det regionala samarbetet är att satsningar på utbildning och kompetensutveckling för människor i alla åldrar - det livslånga lärandet - är centralt i skapandet av hållbart välbefinnande. Genom att samverka över kommungränserna samt mellan olika huvudmän och organisationer skapas förutsättningar för att Göteborgsregionen ska fortsätta utvecklas.

GRs verksamhet inom utbildningsområdet grundas på regionalpolitiska mål som kommunerna står bakom. Nätverk och arbetsgrupper har en viktig uppgift att se till att dessa mål genomförs. De regionalpolitiska utbildningsmålen utgår från ett utbildningslandskap i stark förändring. Synen på lärandet förändras ”från undervisning till lärande”. Det livslånga lärandet står i fokus.

Gymnasiesamverkan för varierat utbud

Gemensam gymnasieintagning för kommunerna i Göteborgsregionen startade i början på 70-talet. Man fann då att samverkan mellan kommunerna var nödvändig för att tillgodose efterfrågan på ett varierat utbud av utbildning. En utbyggnadsplan för gymnasieskolorna utarbetades i samverkan med kommunernas skoldirektörer och länsskoleinspektörer. Genom dåvarande Kommunalförbundet GR träffades en överenskommelse mellan kommunerna om de ersättningar som betalades ut för en elev som gick i skola i en annan kommun än hemkommunen. Nästa steg i samverkan togs då man införde en gemensam intagning till gymnasieskolorna i regionen. Samverkan inom vuxenutbildningen, Komvux, startade under 80-talet.

Flera förortskommuner planerade på 80-talet att på kort tid bygga egna gymnasieskolor. Med hänsyn till den befarade risken att stå med tomma lokaler och övertalighet i lärarkåren kom man inom GR överens om en utbyggnadsordning. Utöver Göteborgs, Mölndals och Kungälv's gymnasieskolor byggdes i tur och ordning skolor i Kungsbacka, Partille, Stenungsund och Lerum. Därefter byggdes gymnasieskolor i Ale och Härryda som togs i bruk 1995.

Mimers hus i Kungälv.
Nybyggd gymnasieskola och kulturhus med bibliotek och teater.

Samverkan inom gymnasieområdet har stegvis utvecklats till en för Sverige helt unik verksamhet. Verksamheten har reglerats i ett samverkansavtal. Avtalet ger överblick över det samlade utbildningsutbudet samt möjlighet att diskutera innehållet i olika skolor och utbildningsprogram. De gymnasieutbildningar som finns i Göteborgsregionen är sökbara för alla ungdomar, oavsett var de bor i regionen. De enskilda gymnasieskolorna konkurrerar om eleverna. GR har utvecklat ett datoriserat intagningsystem, INDRA, som gör det möjligt för eleverna att själva registrera sin ansökan till gymnasieskolan via Internet.

Intagningen till kommunala och fristående gymnasieskolor i de tretton medlemskommunerna administreras av GR. Totalt rör det sig om 56 gymnasieskolor varav 29 är kommunala (2004). I början av 2000-talet var det ca 12-14 000 ansökningar årligen. Målet är att eleverna ska få sitt förstahandsval tillgodosett, men också att kommunernas gymnasier ska utnyttjas på bästa sätt. Med ett ökat antal fristående gymnasieskolor har konkurrensen om eleverna hårdnat.

Försäljning och köp av utbildningar mellan kommunerna regleras i en regional prislista, som tillämpas lika för alla medlemskommuner.

Arbetsmarknaden kräver
välutbildad arbetskraft med bl a
goda datakunskaper.

Samordnad läromedelservice

Sedan slutet av 90-talet deltar samtliga medlemskommuner i GRs läromedelservice. Det innebär att fler än 500 kommunala skolor och de flesta friskolor är med i samarbetet. Genom samordningen av inköp av läromedel sparar skolorna både tid och pengar. Det handlar om inköp för ca 50 mkr varje år och en besparing för kommunerna på drygt 17 mkr (2004). Dessutom minskar antalet transporter till respektive skola avsevärt. Trafiken pga. distribution av läromedel har minskat med 80 procent sedan detta samarbete startade. En betydande vinst för miljön!

GRs årliga läromedelsutställning har omkring 5000 besökare. Vid sidan av denna aktivitet på Svenska Mässan har GR en permanent utställning i Gårda med förlagsnyheter öppen för pedagoger, elever och föräldrar. GR har ett omfattande ljud- och bildbibliotek som är tillgängligt för lärare. Det mesta är videofilm men här finns också kassetböcker, radioinspelningar, CD-rom och DVD-läromedel.

Pedagogiskt centrum – möter krav på förnyelse

Pedagogiskt centrum driver en verksamhet som syftar till att öka kvaliteten i skolutbildningen samt ge pedagoger och övrig skolpersonal bättre möjligheter att möta kraven på förnyelse, ökad effektivitet och kvalitetsförbättringar i utbildningssystemet. Årligen deltar mellan 15 och 20 000 pedagoger i kurser, konferenser, seminarier mm. Dessutom genomförs varje år uppdragsutbildning för 4-5000 personer. Den mest omfattande externa aktiviteten är Gymnasiedagarna på Svenska Mässan, som årligen presenterar det samlade utbudet av gymnasieutbildningar i regionen. Över 15 000 elever i grundskolan, deras lärare, studie- och yrkesvägledare, skolledare och anhöriga deltar.

Exempel på längre utbildningar är Läs- och skrivsvårigheternas psykologi, Kommunal skolledarutbildning, Språkutveckling i ett specialpedagogiskt perspektiv och Ledarskap i skolan. I övrigt handlar kursutbudet om allt från kurser med allmän inriktning till IT som pedagogiskt verktyg.

Samhällets snabba tekniska utveckling ställer allt högre krav på goda datakunskaper. GRs insatser på detta område är betydande. IT-satsningar för verksamma inom skolan har skett i samarbete med företrädare för Universitetet, Chalmers, Skolverket och lärarfackliga organisationer. IT-

FAKTARUTA: Över 1,2 miljoner medielån har expedierats till regionens 550 skolor sedan 1995. Under samma period har läromedel för över 450 miljoner kr köpts in och distribuerats. En besparing på 170 miljoner kr för kommunerna förutom miljövinster i form av färre transporter.

FAKTARUTA: Ett omfattande samarbete sker med Skolverket, Utbildningsdepartementet, Näringslivsdepartementet, Esfrådet i Västra Götaland, Länsstyrelsen, Malmö Högskola, Göteborgs Universitet, Svenska Mässan, Länsarbetsnämnden, Business Region Göteborg, Svenskt Näringsliv och Västra Götalandsregionen. Pedagogiskt centrum samverkar även med Kunskap- och Framtidsmässan i Göteborg.

utbildningar, erfarenhetsutbyte och studiebesök har anordnats i stor omfattning.

Pedagogiskt centrum har på uppdrag av Skolverket bl.a. genomfört nationella konferenser om samverkan mellan skola och arbetsliv, den kommande gymnasiereformen och kompetensutveckling för karaktärsämneslärare med yrkesämnena samt lärare på teknikprogrammet. Barn med uppmärksamhets- och hyperaktivitetsstörningar (ADHD) är ett område som också har engagerat GR. Ett rikt kursutbud erbjuds pedagoger kring barn i behov av särskilt stöd.

Kontakterna mellan skola och arbetsliv

GR driver sedan slutet av 90-talet ett kvalitetsprojekt för arbetslivskontakter i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Här samverkar GR med företrädare för näringslivet, offentliga arbetsgivare och fackliga organisationer. Detta arbete har resulterat i den gemensamma plattformen *Avsiktsförklaring avseende kvalitetskriterier i ett livslångt lärandeperspektiv*. Målet är att skapa ett skola-arbetslivscentrum för alla GR:s medlemskommuner som ska inspirera, stimulera och stödja skolorna i regionen i deras arbete med arbetslivsfrågor. Arbetslivskontakterna ska utgöra en naturlig del i lärandet under alla skolåren, och det är angeläget att utnyttja arbetslivets resurser i form av kompetens och alternativ lärmiljö.

En del i denna samverkan är att skapa och utveckla praktikplatser samt andra arbetslivskontakter som kan erbjudas grundskolor och gymnasieskolor i medlemskommunerna. Ett webbaserat IT-stöd, www.praktikplatsen.se, har utvecklats för att underlätta hanteringen av arbetslivskontakterna för elever, lärare och arbetsgivare. Över 2000 företag erbjuder olika slag av arbetslivskontakter till skolorna via webbsidan (2004).

Kvalitetsutveckling – Benchmarking

Genom GRs verksamhet kring uppföljning, utvärdering och utveckling på utbildningsområdet ges förutsättningar för ett mer intensivt kvalitetsarbete. I dialog med kommunerna presenteras bilder av verksamheternas organisation, kostnader och resultat samt relationerna mellan dessa. Tillsammans med återkommande attitydmätningar är detta en god grund

för diskussion om och beslut kring skolornas fortsatta kvalitetsarbete. Underlag skapas för jämförelser över tid inom GRs medlemskommuner men också med andra regioner i landet och i riket som helhet. Särskild vikt läggs vid uppföljning och utvärdering av de regionalpolitiska utbildningsmålen. Dessutom följs samverkansavtal för gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning upp.

Katalysator – forum för idé- och erfarenhetsutbyte

Ett stort antal nätverk med ledande företrädare på utbildningsområdet träffas regelbundet på GR för idé- och erfarenhetsutbyte. Grupperna jobbar bl.a. med benchmarking, driver gemensamma projekt, samverkar med en lång rad organisationer utanför den kommunala sfären och bereder frågor inför beslut i GRs politiska församlingar. Också regionens utbildningspolitiker bjuds in till regelbundna samråd. Utbildningsgruppens presidium och utbildningschefen besöker kontinuerligt medlemskommunernas utbildningsnämnder för att hålla dialogen levande. Detta forum för idé- och erfarenhetsutbyte ska tjäna som arena för omvärldsbevakning.

The screenshot shows the website for 'GR Utbildning' in a Microsoft Internet Explorer browser window. The address bar shows 'http://www.grutbildning.se/'. The page has a blue header with the logo and title. A left-hand navigation menu lists various categories such as 'LÄROMODELL', 'PEDAGOGISKT CENTRUM', 'INTERNATIONELLT FORUM', 'FÖR- OCH GRUNDSKOLAN', 'GYMNASIEDATA ÖVNINGEN', 'GYMNASIESKOLAN', 'SÄRSKOLA / GYMNASIESÄRSKOLA', 'DRÖM- ARBETSLIV', 'LÄRNUTBILDNING', 'FRAMTIDENS LEDARE', 'KULTUR OCH FRITID', 'NÄTVERK OCH ARBETSGRUPPER', 'KULTUR & FRITIDSGRUPPEN', 'UTBILDNINGSCHEFGRUPPEN', 'UTBILDNINGSGRUPPEN', 'SAMVERKANSAVTAL', 'VERKSAMHETEN', 'UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING', 'ENGLISH', 'LÄNKAR', and 'KONTAKTA OSS'. The main content area features a header 'GR Utbildning' and a central image of a school building with the text 'praktikplatser vecka 19'. Below the image are sections for 'Aktuellit', 'Vuxenutbildningar för vuxna', and 'Reflex'.

Ärligen besöker över 300.000 elever, lärare och skolledare Utbildningsgruppens webbplats.

Universeum – ett centrum för upplevelser

Upplivelsecentrum Universeum invigdes 2001 som Sveriges nationella vetenskapscentrum för naturvetenskap och teknik med kungen som högste beskyddare. De fyra grundarna är Chalmers Tekniska Högskola, Göteborgs universitet, Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) samt Västsvenska Industri- och Handelskammaren. Satsat har också bl.a. svenskt näringsliv, staten, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och KK-stiftelsen gjort.

Anläggningen syftar till att få barn och ungdomar intresserade av naturvetenskap och teknik, men Universeum ska också vara ett turistmål som visar hur människa, natur, samhälle och teknik hänger samman.

Själva byggnaden är på drygt 10 000 kvadratmeter och prisbelönt. En vandring genom husets alla avdelningar är mer än tre kilometer lång! Universeum har årligen omkring en halv miljon besökare.

En gränslös värld med internationella skolan – ISGR

GR etablerade i augusti 1997 en internationell för- och grundskola – ISGR. Skolan är ett kommunalt aktiebolag som ägs av GR-kommunerna. I styrelsen sitter representanter från kommuner och näringsliv. ISGR startades bl.a. för att möta ett starkt önskemål från näringsliv och högskola. Eleverna erbjuds undervisning som är anpassad till en alltmer gränslös värld och för att kunna möta en mer öppen arbetsmarknad på 2000-talet. Skolan är ett starkt konkurrensmedel i kampen om nya företagsetableringar. Familjer som har eller ska verka utomlands, med anknytning till näringsliv, universitet eller andra internationella intressen, är skolans främsta målgrupp. Skolan utgör idag (2004) en helhetsskola för 660 elever från 73 nationer.

Skolan har en helt internationell gren med all undervisning på engelska som drivs enligt IB-standard, vilket innebär att utbildningen är internationellt gångbar. Det finns också en nationell gren motsvarande svensk grundskola med engelsk profil. Den helengelska sektionen är bara öppen för utländska barn, vars föräldrar under kortare eller längre tid är bosatta i regionen. Den engelskprofilerade svenska sektionen däremot står öppen för alla barn som bor i någon av Göteborgsregionens 13 kommuner.

I samverkan med Göteborgs stad har även etablerats ett internationellt gymnasium - The international High School of the Gothenburg Region (IHGR).

Foto från ISGR

Samverkan inom vuxenutbildning

Förutsättningarna för kommunernas vuxenutbildning har förändrats radikalt under senare år. Den statliga satsningen Kunskapslyftet innebar stora förändringar genom att skapa lärcentrum, valideringsverksamhet och mer flexibla studiemiljöer för vuxnas lärande. Kommunerna har inte längre ”monopol” på verksamheten. Kunskapslyftet avslutades i och med utgången av 2002. För vuxenutbildningen har kommunerna börjat diskutera ett samarbete motsvarande det som finns inom gymnasieområdet, reglerat i ett samverkansavtal. Syftet är att kunna erbjuda bättre och mer flexibla lösningar för vuxnas lärande, samtidigt som man främjar tillväxt i regionen.

Bakgrunden till avtalet är det livslånga lärandet, där vuxenutbildningen spelar en allt viktigare roll för att ge fler medborgare de teoretiska och praktiska kunskaper som arbetslivet kräver. För att även i framtiden garantera det utbud och den kompetensutveckling som arbetsmarknaden och den enskilde efterfrågar är det nödvändigt att utveckla det regionala samarbetet. Genom ökad regional samverkan ska kommunerna tillsammans kunna möta den nya situationen samt därigenom bidra till kvalitetsutveckling och kostnadseffektivitet inom vuxenutbildningen.

En regional aktör på arbetsmarknaden

GR har under senare delen av 90-talet ökat sitt engagemang inom den regionala arbetsmarknadspolitiken. GR-kommunerna är intimt förbundna med varandra, och arbetspendlingen är kanske den tydligaste faktorn som pekar på detta. Kommunernas geografiska gränser har ingen stor betydelse för arbetskraftens rörlighet. Människor bor i en kommun men söker obehindrat jobb och tar anställning på andra platser i regionen. Kan pendlingsavstånden minskas ytterligare i tid, blir Göteborgsregionen en ännu mer sammanhållen arbetskraftsregion. I takt med att arbetsmarknaden förändras, både av konjunkturella och strukturella skäl, förändras även formerna för arbetsmarknadspolitiken. Grundidén i den regionala politiken kvarstår dock: att rusta människor så att de kan ta de jobb som finns och att värna grupper som har en utsatt situation på arbetsmarknaden.

Det finns flera argument för ett kommungemensamt agerande på arbetsmarknadsområdet. Kommunerna är på uppdrag av staten utförare av olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Kommunerna är även stora arbetsgivare med personalintensiva verksamheter som behöver personalförsörjning. Näringslivet har också behov av arbetskraft både lokalt och regionalt. Det krävs samplanering av utbudet av yrkesutbildningar. Kommunerna har dessutom yttersta ansvaret för de

FAKTARUTA: Övergripande mål för GRs verksamhet på arbetsmarknadsområdet har varit att bidra till att:

- Öka sysselsättningen och främja en hållbar tillväxt.
- Minska behovet av försörjningsstöd.
- Reducera den sociala polariseringen och utanförskapet.

medborgare som inte klarar sin egen försörjning.

Det är stor skillnad på sysselsättning och arbetslöshet i regionens kommuner. Sysselsättningen är genomsnittligt högre i kranskommunerna än i Göteborg, och den registrerade arbetslösheten är betydligt lägre, enligt siffror från början av 2000-talet. De nordöstra stadsdelarna avviker från både kranskommuner och övriga stadsdelar i Göteborg. Här är arbetslösheten högre. Väger vi dessutom in faktorer som utbildningsnivå, ohälsa och behov av försörjningsstöd framträder en tydlig bild av social polarisering och obalans inom Göteborgsregionen. Denna polarisering, eller tudelning, har förstärkts under den senaste tioårsperioden, vilket i sin tur begränsar människors och regionens möjligheter att utvecklas.

Dagens och framtidens arbetsmarknad är i hög grad beroende av andra politikområden som utbildning och näringsliv, bostäder och sociala frågor, transporter, miljö och invandring osv. För att påverka arbetsmarknaden krävs det alltså ett långsiktigt och sektorsöverskridande arbete.

Regionalt forum

GR samlar regelbundet medlemskommunernas arbetsmarknadschefer till ett regionalt forum för erfarenhetsutbyte och bevakning av gemensamma intresseområden. Forumet bereder också vissa frågor för GRs politiska styrgrupp inom arbetsmarknadsområdet. Regionens personalchefer möts i ett nätverk som diskuterar arbetsmarknadsfrågor kopplade till kommunernas rekrytering. Arbetsmarknadshandläggare i regionen träffas också regelbundet för erfarenhetsutbyte.

Effektiv personalförsörjning

Att få en effektiv personalförsörjning i regionen är ett viktigt utvecklingsområde för GR. 2001 startade projektet "Vinna-Vinna", som handlar om arbetsmarknadsutbildning inom vård och omsorg. Projektet föregicks av ett intensivt samarbete med företrädare för regionens personalchefer, verksamhetsföreträdare för vård och omsorg samt länsarbetsnämnden. Projektets ena del syftar till att effektivisera arbetsmarknadsutbildningen. Arbets sökande introduceras i yrket genom en handledd praktik. Efter praktiken ger arbetsgivaren den sökande en anställningsgaranti innan yrkesutbildningen startar. Detta sker under förutsättning att personen bedöms lämplig för yrket och självfallet själv är intresserad. Erfarenheterna

från alla parter hittills är mycket goda. Projektets andra del syftar till att erbjuda deltidsarbetslösa inom vård och omsorg kompletterande arbetsmarknadsutbildning på deltid, för att de efter genomgången utbildning ska kunna få ett heltidsjobb.

GR inledde 2002 en diskussion med länsarbetsnämnden och lokala arbetsförmedlingar för att finna mer effektiva metoder för rekrytering av personal till kommunerna. Målgruppen var arbetslösa personer med utländsk härkomst. Uppdraget var att utveckla nya metoder för rekrytering, så att sökande och rekryterare lättare finner varandra. Parterna ville pröva en metod som innebar att man bildar s.k. rekryteringsteam. Arbetet avbröts av olika skäl under våren 2003. Ett var att kommunernas nyrekryteringsbehov minskade radikalt.

Gemensamma spelregler för medlemskommunerna har tagits fram när det gäller anställda i offentligt skyddat arbete (OSA) som bor och arbetar i skilda kommuner.

Validering – bekräftelse av kunskap

Validering har stor betydelse i kunskapssamhället där möjlighet ska finnas för alla vuxna att delta i ett livslångt lärande. Genom validering kan personer som saknar betyg få sina erfarenhetsmässigt förvärvade kunskaper bekräftade och dokumenterade. I Göteborg startade verksamheten 1998. Under år 2004 började den drivas i GRs regi och vänder sig nu till hela regionen. Unikt är att valideringsverksamheten utvecklas gemensamt mellan utbildningssektorn, näringslivet och arbetsmarknadens parter. Arbetet har sedan starten byggts ut successivt. Behovet är stort, och förhoppningen är att kunna utveckla verksamheten betydligt.

Valideringsmetoden för betyg, yrkes- och kompetensbevis samt för meritportfölj har utvecklats för ett stort antal yrken och branscher. För invandrare har ett speciellt projekt pågått under början av 2000-talet som kallas ”Raka rör”. Det syftar till att försöka få in flyktingar på yrkesspår i SFI (Svenska för invandrare). Valideringscentrum har också arbetat med bedömning av utländska läkares kunskaper. Samverkan sker här med universitet och högskolor i Västra Götaland.

Valideringscentrum

Validering är till för

- Arbetssökande och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.
- Sökande till vuxenutbildning och högskola.
- Personer med praktisk och/eller teoretisk kompetens från annat land.
- Personer som är i behov av rehabilitering för att återgå i arbete.
- Anställda som deltar i utvecklingsarbete på arbetsplatsen eller är i behov av omställning till andra arbetsuppgifter.

Unga arbetslösa

GR bevakar särskilt arbetsmarknaden för ungdomar. Arbetslösheten har under den senaste tioårsperioden ökat markant i denna grupp. En studie har inletts som visar omfattning och resultat av den kommunala ungdomspraktiken (KUP) i Göteborgsregionen. Dessutom har ett första steg tagits för att kartlägga situationen för ungdomar som inte fullföljer eller påbörjar gymnasiestudier. GR har uppdraget att tillsammans med medlemskommunerna bestämma vilken ersättningsnivå ungdomar ska ha som deltar i den kommunala ungdomspraktiken.

GR samlar också information om och förmedlar nyheter på arbetsmarknadsområdet. Här ingår den europeiska sysselsättningsstrategin som ett viktigt internationellt bevakningsområde. Att följa hälsans och ohälsans utveckling bland kommunanställda i GR-området i ett arbetsmarknadsperspektiv är ett annat. Dessutom verkar GR för att stimulera till erfarenhetsutbyte på arbetsmarknadsområdet, där det goda exemplet makt blir tydlig.

Social utveckling – att skapa medborgarkraft

De sociala frågorna är en gemensam regional angelägenhet som påverkar och påverkas av andra viktiga områden för regional samverkan; fysisk struktur, regionförstoring, bostadsbyggande, kollektivtrafik och utbildning, m.fl. Den sociala dimensionen handlar mycket om att skapa förutsättningar så att medborgare själva kan påverka sina liv. En god social struktur med små sociala klyftor motverkar utanförskap och otrygghet samt främjar gemenskap och delaktighet.

Många menar idag att det finns ett samband mellan medborgarkraft och konkurrenskraft samt att tillväxt är en förutsättning för välfärden. Hur påverkas välfärden av en kraftig tillväxt? Är det enbart av godo eller finns det en riskbild? GR har en viktig roll i att föra denna viktiga diskussion. I dokumentet "Vision Västra Götaland" där GR medverkat pekas medborgarkraften ut som det övergripande målet för regionens utveckling. Konkurrenskraften blir då medlet och bärkraften eller miljön ramen.

"Engagerade och kunniga medborgare som känner trygghet och mening i tillvaron samt delaktighet i samhället är en förutsättning för såväl ett konkurrenskraftigt näringsliv som en långsiktig miljömässig bärkraft. Trygga och anständiga samhällen med små klassklyftor, låg kriminalitet och med människor som litar på varandra och vågar gå ut efter mörkrets inbrott, är traditionella nordiska värden som kan bli unika konkurrensfaktorer i en globaliserad värld." (Ur Vision Västra Götaland)

En grundläggande uppgift för GR och regionens kommuner är att skapa förhållanden som ger hälsa, trygghet och en god social situation för invånarna. Flera faktorer påverkar detta. Tillgång till vård och omsorg är viktigt för tryggheten, liksom ett tryggt och meningsfullt arbete. Människor

som har svårt att anpassa sig till nya situationer och arbetsplatser kan behöva socialtjänstens stöd. Ökande sociala problem speglas bland annat i brottsstatistiken.

För kommunerna är det angeläget att medverka till att skapa arbetstillfällen, som inte bara ger individen välbefinnande utan även minskar behoven av ekonomiskt stöd och ökar skatteintäkterna. På olika områden krävs insatser av kommunens socialtjänst, t.ex. för stöd till familjer med sociala eller ekonomiska problem samt inom äldreomsorg och äldreomsorg. En viktig uppgift för kommunerna under de senaste fem åren har varit att höja personalens kompetens inom äldreomsorgen, bl.a. med hjälp av statliga pengar genom satsningen på Kompetensstegen.

Sedan 1997 har arbetsmarknaden förbättrats både i Göteborgsregionen och i landet i övrigt. Men utvecklingen är inte entydig eftersom sjukskrivningarna samtidigt har ökat. Den minskade arbetslösheten har

Satsningar görs för att höja kompetens för personal inom äldreomsorgen.

bidragit till att kommunernas försörjningsstöd har sjunkit; en utveckling som nu planat ut i de flesta GR-kommuner. Under de senaste tio åren har inkomstskillnaderna ökat mellan ensamstående med barn och gifta/sammanboende med barn. Samma skillnad gäller mellan mottagare och icke-mottagare av försörjningsstöd samt mellan infödda svenskar och stora grupper utlandsfödda. Denna ökade ojämlikhet är tydligast i storstäderna, inte minst i Göteborg. Skillnaderna mellan dem som har det sämst och de tio procenten som är verkliga höginkomsttagare ökar alltmer. Den ekonomiska ojämlikheten ökar snabbare i Sverige än i många andra europeiska länder.

Folkhälsan har i stort sett inte försämrats, men sjukskrivningarna har ökat markant sedan 1997. Ökningen har främst skett bland yngre. Psykisk ohälsa är ett markant problem. Den höga andelen äldre i den arbetsföra befolkningen är en annan förklaring till de stigande sjukskrivningstalen. När det gäller levnadsvanorna i övrigt ser vi både positiva och negativa tendenser. Rökningen har minskat, i första hand bland männen. Alkoholkonsumtionen har däremot ökat. Särskilt har noterats en ökning av ungdomars nyttjande av alkohol och droger. (Källa: Socialstyrelsen; Folkhälsa och sociala förhållanden, Lägesrapport 2002).

Miljömässiga faktorer liksom den ekonomiska utvecklingen visar på en positiv utveckling i vår region. Inom det sociala området är trenderna betydligt mer oklara, och visar i flera fall en negativ tendens. (Källa: GRs regionala rådslagsprocess).

Samarbetet mellan GR-kommunerna på det sociala området bygger på de initiativ som tas i den sociala styrgruppen samt i olika strategiska nätverk med representanter från medlemskommunerna. De områden som väljs ut är sådana där ett gemensamt arbete ger ett mervärde, jämfört med om varje kommun skulle agera enskilt. Det kan också vara i fall där en kommun är för liten för att själv kunna genomföra verksamheten.

Rekommendationer till medlemskommunerna

Inom ett antal områden har GR lämnat rekommendationer till medlemskommunerna. En sådan rekommendation handlar om att kommunerna bör tillämpa likartade ersättningar till familjehem, kontaktpersoner och kontaktfamiljer. I samband med införandet av den nya lagstiftningen om utjämning av LSS-kostnader har GR rekommenderat kommunerna att ha ett gemensamt förhållningssätt vid uppsägning av LSS-

platser köpta i annan kommun. GR har också varit engagerad i frågan om formerna för den s.k. verksamhetsförlagda utbildningen, praktiken, för sjuksköterskestudenter.

En speciell projektgrupp har haft i uppdrag att precisera kommunernas beställningar av köpt vård för barn och unga. Projektgruppen har haft ett tätt samarbete med FoU i Väst /GR och övriga kommuner i Västra Götaland. Gruppen genomförde bl.a. under hösten 2003 en dialogdag med ett trettiotal institutioner för barn och unga. Gruppen har inlett ett tätt samarbete med Statens Institutionsstyrelse (SIS) samt barn- och ungdomspsykiatrin.

Utredningar

I samarbete med företrädare för barn- och ungdomspsykiatrin inom Västra Götalandsregionen har kommunerna presenterat ett förslag till gemensam policy, "Utveckling av samverkan mellan kommunerna och regionen avseende barn och ungdomar med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik – Västbus, som resulterade i gemensamma riktlinjer från 2005. GR har även deltagit i en referensgrupp knuten till arbetet med vuxenpsykiatrins utvecklingsplan.

En kartläggning av boendesituationen för hushåll med sociala problem i Göteborgsregionens tolv kranskommuner har genomförts. GR har också deltagit i arbetet med att utveckla ett särskilt skyddsboende för utsatta kvinnor i samarbete med Gryning Vård AB. På uppdrag av länsstyrelsen har GR genomfört en omfattande utbildningsinsats. Den sociala styrgruppen har tagit initiativ till en kartläggning av färdtjänstreglerna i GR-kommunerna.

FAKTA:

GR har tillsammans med medlemskommunerna yttrat sig kring olika statliga förslag på det sociala området. Några exempel:

- Förslag till lag om LSS-utjämning.
- Struktur- och verksamhetsutveckling av hälso- och sjukvården i VG-regionen.
- Drogförebyggande samarbete.

Uppföljningar och jämförelser

Det finns ett stort intresse bland medlemskommunerna av att följa upp och jämföra olika verksamheter. Kommunerna lägger ner ett engagerat arbete som både är en omfattande lärprocess och resulterar i ett fördjupat erfarenhetsutbyte. Några av dessa uppföljningar är:

- *Nyckeltal Äldreomsorg*: Genomförs varje eller vartannat år.
- *Nyckeltal IFO*: Utarbetas årligen.
- *Nyckeltal LSS*: Utarbetas årligen.
- *Sociala välfärdsbilder*: Utarbetas vartannat år.
- *Regional uppföljning av försörjningsstöd*. Utarbetas årligen.

Mötesplatser för socialtjänstpersonal

De tre arrangemangen Mötesplats IFO, Mötesplats Funktionshinder och Mötesplats Äldreomsorg anordnas återkommande av GR. Dessa mycket uppskattade och välbesökta mötesplatser för idé- och erfarenhetsutbyte samlar årligen mellan 2 och 3 000 personer från kommunernas socialtjänst. På mötesplatserna visas även goda exempel från olika verksamhetsområden i utställningsform.

Nya krav och behov

Göteborgsregionen står inför en rad stora utmaningar, där socialtjänsten samt hälso- och sjukvården kan få en strategisk roll för kommunernas utveckling. Det är inte bara de traditionella uppgifterna som blir viktiga utan det handlar även om att möta de nya kraven och behoven med idérikedom samt lyhördhet för brukarna. Den åldrande befolkningen är en sådan utmaning som har lyfts fram. Många bedömare pekar på att det kommer att bli ökad konkurrens om skattemedel samt att behovet av hälso- och sjukvård liksom konkurrensen om arbetskraft kommer att öka.

FoU i Väst - mötesplats för forskare och praktiker

FoU i Väst/GR startade 1999 och har sedan dess växt fram som en resurs för kunskapsutveckling och regionalt lärande inom välfärdsområdet i kommunerna i GR och i Västra Götalandsregionen.

Ett hundratal konferenser och seminarier kring FoU-projekt eller annan angelägen forskning med totalt flera tusen deltagare har under åren arrangerats. Hundratals anställda inom GR-kommunerna och Västra Gö-

talandsregionen har deltagit i FoU-cirklar som letts av forskare från framför allt Göteborgs universitet. Deltagarna har fått möjlighet att genomföra studier, utbyta erfarenheter och ta del av aktuell forskning i syfte att utveckla nya metoder samt göra förbättringar i det lö-

pande arbetet.

Ett tjugotal medarbetare inom olika verksamheter har fått stipendier för att genomföra FoU-projekt. Ett femtiotal rapporter har skrivits och publicerats i FoU i Västs skriftserie och/eller på hemsidan. Några har fått stor massmedial spridning. Flera rapporter används som undervisningslitteratur.

Samarbetet inom forskning och utveckling har under åren utvecklats mellan GR-kommunerna, VG-regionen, Göteborgs universitet, Vårdalinstitutet, Chalmers tekniska högskola och Sahlgrenska akademien. Även med Länsstyrelsen, Socialstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting, övriga kommunförbund i Västra Götaland, brukarorganisationer samt andra FoU-verksamheter har nätverk skapats. Det breda samverkansnätet utgör grunden för att verksamheten på ett effektivt sätt ska kunna stärka och intensivifiera kunskapsutveckling inom socialtjänst respektive hälso- och sjukvård i Göteborgsregionen.

Struktur och plattform

Genom engagerade och aktiva politiker, chefer samt medarbetare från kommuner, sjukhus och universitet har en struktur och plattform skapats för ömsesidig kunskapsutveckling och kunskapspridning. Denna plattform omfattar forskning och praktik både inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

För att kunna möta framtida utmaningar inom vård- och omsorgsarbete är ett gott samspel mellan vårdgivare samt forskning och utbildning

en viktig förutsättning. Socialtjänst samt vård och omsorg står inför en rad svårigheter och utmaningar. Gapet mellan de ekonomiska förutsättningarna och de ekonomiska möjligheterna samt krav på vård och omsorg ökar enligt många bedömare. I ett kärvat ekonomiskt läge behöver olika vårdgivare sträva efter synergieffekter, rationaliseringar och kvalitetsförbättringar genom samverkan. Ömsesidig kunskapsutveckling mellan forskning och praktik kan och bör spela en viktig roll inför dessa förändringar.

Det finns också ett ökande behov av kompetensutveckling och metodutveckling som har att göra med ökade krav på resultat och värde av olika vårdinsatser. Genom FoU i Väst/GR har det skapats möjligheter att delta i FoU-projekt och kompetenshöjande insatser för medarbetare, oavsett tidigare utbildning.

En viktig uppgift är att bistå hälso- och sjukvård och socialtjänst med redskap för att utvärdera och kritiskt granska det arbete som utförs. Härigenom kan råd och stöd ges utifrån kunskap och beprövad erfarenhet. Det är också viktigt att presentera goda exempel och sprida erfarenheter vidare.

FoU i Väst/GR medverkar till forskning *med* och inte bara forskning *om*. FoU-projekt ska i största möjliga mån ha brukarperspektiv och fo-

Brandkatastrofen i Göteborg 1998

FoU i Väst/GR har på flera sätt engagerat sig i arbetet med att studera erfarenheterna från krisarbetet efter brandkatastrofen i Göteborg 1998. FoU i Västs studier har fått stor uppmärksamhet både i medierna och på andra sätt i hela landet. 2001 kom Antologin *Att möta det man möter* – en rapport som har använts som läromedel i flera vård- och omsorgsutbildningar. Den beskriver erfarenheter från Stödcentrum efter brandkatastrofen. Ytterligare skrifter kring krisarbetet efter brandkatastrofen har handlat om det långsiktiga arbetet efter branden – *Att samordna stöd – och berättelser om BUP-personalens arbete – Hur lagar man ett hjärta*.

kusera på samverkan mellan vårdgivare. Delaktighet och dialog med politiker samt verksamma inom vård och omsorg respektive högskolor och Göteborgs universitet är grunden för verksamheten.

FoU i Väst/GR:s utveckling kan beskrivas som ett nätverksbaserat arbete och en rörelse med många engagerade som växer fram successivt, snarare än att en institution med tydliga gränser byggs upp. FoU är en mötesplats för forskning och praktik kring vård- och omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg. Kompetensutveckling för personal inom socialtjänsten och Västra Götalandsregionen samt metodutveckling och verksamhetsutveckling inom berörda områden är också väsentligt.

Seminarier och konferenser anordnas kontinuerligt för medarbetare, politiker och chefer för att sprida kunskaper vidare och väcka nya idéer. FoU-arbeten eller andra vetenskapliga arbeten presenteras regelbundet i olika forum.

Alf Mattsson har getts möjlighet till eget boende genom handikappanpassning av bostaden.

Exempel ur FoU-verksamheten

- Barnmorskor och sjuksköterskor från VG-regionen samt socionomer från kommunerna har gjort studier kring unga flickor med missbruksproblematik.
- Under 2002-2003 genomfördes på fyra äldreboenden inom GR studien "Det goda ledarskapet".
- Under 2003 avslutades utvärderingar av två större samverkanssatsningar för barn och ungdomar i Kungsbacka och SDF Bergsjön.
- Behov av att hitta alternativa vårdformer till dyrbara och ineffektiva placeringar av ungdomar utanför hemmet har lett till en satsning på Multisystemisk terapi (MST) – ett strukturerat program för behandling på hemmaplan.
- De personliga ombuden i länet har under början av 2000-talet startat ett arbete med att i FoU-cirkelform söka kunskap och reflektera över den nya yrkesrollen.
- Behovet av bostadsanpassningar har ökat genom att kvarboendepincipen fått genomslag i äldre- och handikappomsorgen. GR utvärderade under 2004-2005 värdet av bostadsanpassning för funktionshindrade i fyra olika perspektiv; brukare, personal, anhöriga och samhällsekonomi.
- En studie har gjorts vid Ungdomsteamet Mini-Maria om hur stödet till föräldrar till ungdomar med drogproblem kan förbättras. Rapporten blir färdig under våren 2005.
- FoU i Väst/GR utvärderar projektet Ny ekonomi och socialt entreprenörskap (NESE) i Göteborg. Det är ett partnerskapsprojekt inom EUs Equalprogram som syftar till att utveckla samarbetsformer mellan social ekonomi och offentlig verksamhet.
- Studier pågår även kring kriminella gäng, insatser för barn med funktionshinder och deras familjer samt hemmaplanslösningar för stöd till barn och ungdomar.

Gryning Vård AB – Sveriges största vårdorganisation

Bolaget Gryning Vård AB bildades den 1 juli 2002. Det kom då att bli Sveriges största vårdorganisation inom det som kallas Hem för Vård och Boende (HVB). Bolaget tog över drift- och personalansvaret för samtliga sociala institutioner och familjehemsverksamheter som tidigare drevs av Västra Götalandsregionen och Göteborgs kommun. Bolaget ägs av GR och de övriga tre kommunförbunden i Västra Götaland län i proportion till folkmängd.

Bolaget svarar för vård och behandling samt utredning och rådgivning inom det sociala området. Behandlingen är inriktad mot familjer, barn och ungdomar med sociala problem och missbruksproblem. Bolaget ska vara ekonomiskt självbärande, och utveckling ska täckas genom rörelseöverskott. Verksamheten är i första hand avsedd för ägarnas medlemskommuner. Även andra kommuner, Migrationsverket och Kriminalvården kan utnyttja bolagets verksamhet.

Verksamheten är geografiskt spridd och decentraliserad. 2004 hade bolaget 28 behandlingshem med ca 330 platser, ett 60-tal platser i kontrakterade familjehem samt 8 jourhem. Under samma år startade bolaget dessutom tre nya öppenvårdsverksamheter och ett skyddsboende för flickor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat förtryck. Till viss del bedrivs verksamheten med ungdomar och deras familjer i hemmiljö. Ett intensivt utvecklingsarbete pågår i syfte att profilera de olika institutionerna, utveckla nya mindre kostnadskrävande vårdformer och åstadkomma en bättre samordning mellan institutionsvård och öppenvårdsinsatser.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling av förtroendevalda, ledare och personal inom det kommunala verksamhetsfältet är en viktig uppgift, där GRs insatser och utbud ska komplettera medlemskommunernas egna aktiviteter. Detta förutsätter en tät dialog med medlemmarna. Ett sätt att åstadkomma den dialogen är genom en god förankring i de olika nätverken. Där kommer behoven fram och idéer föds till olika projekt och kurser. Nätverkens betydelse för GRs verksamhet har växt sig allt starkare under de senaste tio åren.

Kompetensutvecklingen genom GR bedrivs på flera sätt; genom ett allmänt utbud som riktar sig till alla intresserade inom ett visst verksamhetsfält samt genom ”uppdrag” som en eller flera medlemskommuner beställer av GR. Det kan handla om kortare insatser eller längre kurser i samarbete med t.ex. högskola och universitet. De regionala, kommungemensamma kompetens- och utvecklingsinsatserna innehåller också erfarenhetsutbyte med kollegor från angränsande kommuner och organisationer. Kontinuerligt görs utvärderingar, som visar att möjligheten för detta kollegiala utbyte av erfarenheter värderas högt.

Kommunerna har utsatts för ett konstant förändringstryck under de senaste åren, inte minst på grund av ändrade ekonomiska villkor. Detta har ökat kommunernas behov av idé- och erfarenhetsutbyte samt kompetensutveckling. Medlemskommunerna har i en enkät fått uttrycka sina behov av och önskemål om kompetensutveckling på regional nivå. Resultatet blev en förstärkning av den regionala resursen, speciellt på det sociala området.

GRs uppgift som kompetensutvecklare är att samordna och stödja kommunernas egna insatser, skapa nätverk, sprida idéer samt stimulera

till erfarenhetsutbyte och debatt.

Detta sker genom;

- Öppna kurser och konferenser.
- Utbildningar och konferenser med kommuner som beställare.
- Kompetenshöjande längre utbildningar ofta i samarbete med universitet och högskolor.
- Bristyrkesutbildningar för anställda.

Dessa aktiviteter lockar årligen mellan 6 och 7 000 deltagare. Till detta ska läggas den kompetensutveckling som Pedagogiskt Centrum erbjuder personal inom utbildningssektorn. Det rör sig om 15 till 20 000 personer årligen.

En viktig uppgift för kommunerna har varit att höja personalens kompetens inom äldreomsorgen. Ett sådant exempel är den fleråriga nationella satsningen på fortbildning av ledare inom äldre- och handikappomsorgen som GR fick i uppdrag av medlemskommunerna att genomföra mellan åren 2000-2003. Satsningen omfattade ca 400 ledare. GR genomförde 24 utbildningar i tolv olika ämnesområden efter upphandling från universitet och högskolor.

Foto konferensbild???

Utbildningar, seminarier och arrangemang

Under de senaste åren har ett ökat antal seminarier och utbildningar genomförts, bl.a. Framtidens arbetsmarknad, Lokal planering för ökad samsamsättning, Handledarutbildning och Rehabilitering i samverkan, EU-utvidgningens påverkan på regionen samt Unga Innanför.

Ett förberedande program för tänkbara ledare inom individ- och familjeomsorg har genomförts för ett 40-tal personer. Seminarier och konferenser om aktuell lagstiftning, nya metoder samt propositioner inom det sociala området har också arrangerats

Inom Pedagogiskt centrum driver GR utbildningsverksamhet för verkssamma inom skolan, som bl.a. syftar till att öka kvaliteten i skolutbildningen (läs mer under Det livslånga lärandet). Även på arbetsmarknadsområdet genomförs utbildningar och seminarier samt inom IT-området.

Demokratiforum – mötesplats för lokal demokrati

1996 skapades ett forum för demokratifrågor med syftet att föra en diskussion om strategier för den framtida regionala och lokala demokratin. Verksamheten leddes av en politisk styrgrupp som bestod av förtroendevalda från GR och VG-regionen samt forskare från Göteborgs universitet.

Demokratiforum skulle stimulera, följa och värdera lokala initiativ för utveckling av politiskt ledarskap. Demokratiforum skapade mötesplatser för att debattera, utveckla och stärka den lokala demokratin samt öka förtroendet för det politiska arbetet.

– En viktig målgrupp för Demokratiforums arbete var ungdomar. Initiativ togs till ett årligt demokratirådslag, som vände sig till ungdomar, lärare, forskare och förtroendevalda. Demokratirådslaget ägde rum under åren 2002 och 2003. En lärobok om demokrati gavs ut 2002– Demokrati i skola och samhälle. Dessutom genomfördes utbildning i demokrati för gymnasieelever i ett pilotprojekt på tre gymnasieskolor. Ett kunskapslag med lärare och forskare bildades tillsammans med ”Värdegrunden” på Göteborgs universitet.

En annan viktig uppgift för Demokratiforum var att genomföra utbildningar för förtroendevalda och man genomförde även en studie kring ”politiska avhopp”.

Demokratiforum avvecklades vid årsskiftet 2003/2004.

Framtidens ledare – ett regionalt komplement

Kommunerna kommer i framtiden att få brist på välutbildad och kompetent personal, inte minst i ledande befattningar. I slutet av 1990-talet uppmärksammade GR situationen. Mot bakgrund av den utveckling som sker i samhället, kommunernas verksamhet och organisationsutveckling samt personalens åldersstruktur startade GR 1997 en långsiktig ledarutbildning – Framtidens ledare. Framtidens ledare syftar till att:

- marknadsföra arbete och ledarskap inom kommunal/offentlig verksamhet i ungdomsskolan samt på universitet och högskolor.
- förbereda och utveckla blivande ledare.
- ta vara på kompetens hos nuvarande ledare/specialister.
- skapa en gemensam arbetsmarknad och stimulera till ökad rörlighet.
- lyfta fram jämställdhets- och mångfaldsperspektiven.

De projekt som ingår i satsningarna är:

- Traineeprogram.
- Program för blivande ledare.
- Program för erfarna ledare
- Mentorprogram.
- Ledarutbildningar av mer generell karaktär.
- Reflektionsgrupper.
- Kom i Gen - kommuner i generationsväxling
- Kommunbaren

FAKTA

Kommunbaren är en populär mötesplats och afterwork för anställda i GR-kommunerna som arrangeras 5-6 gånger per år med någon kommun som värd. Syftet är att under gemytliga former träffa kollegor och kanske bygga nya nätverk mellan medlemskommunerna.

Kommunerna har omfattande egna program för rekrytering och utveckling av ledare. GRs ledarutvecklingsprogram är ett komplement som bygger på engagemang från kommunerna.

Traineeprogrammet vänder sig till personer under 30 år som nyligen avslutat sina studier med examen från någon av högskoleutbildningarna. Utbildningen omfattar ett och ett halvt år. Den behandlar arbete i en demokratiskt styrd organisation, samspelet mellan politiker och förvaltning, övergripande kunskap om andra offentliga verksamheter samt ekonomisk styrning. De kommunala traineeutbildningarna, som för övrigt GR-kommunerna var först i landet med, är mycket eftertraktade. Den första kursen startade 1998. Under sex år har närmare 100 personer genomgått utbildningen. Till den traineeutbildningen som startade 2003 sökte 1 200 personer och 17 antogs.

Till programmet för Blivande ledare väljer kommunerna ut personer som är intresserade av ledarskap, är i åldern 25-45 år och bedöms ha utvecklingspotential. Programmet pågår under ett år med ca 40 utbildningsdagar.

Göteborgsregionen och Europa

Ett resultat av ett gemensamt Europa är nationalstatens minskade betydelse. Samtidigt har regionernas betydelse ökat. Detta ställer nya krav på de regioner som har ambitionen att bli internationellt framgångsrika.

Det internationella arbetet på den lokala och regionala nivån har under den senaste tioårsperioden utvecklats. Tidigare har det mest inriktat sig på att informera om EUs struktur och system; medan det nu handlar om hur man använder sig av EUs bidrag samt om sambanden mellan den lokala, regionala, nationella och europeiska nivån. Detta kräver mer av en helhetssyn, inte minst eftersom 60–70 procent av alla beslut i riksdag och kommunfullmäktige idag bedöms vara uppföljningar av beslut fattade i Bryssel.

I dag är samtliga medlemskommuner i GR medvetna om vikten av internationellt arbete. Internationaliseringen och vårt EU-medlemskap behandlas i olika former i kommunernas strategiska dokument och visioner. Snabba förändringar i omvärlden gör att förutsättningarna för det internationella arbetet oavbrutet förändras. Arbetet med internationella frågor är en utvecklingsprocess. Konkreta mål och åtgärder måste ständigt ses över samt följas upp genom en dialog med medlemskommunerna.

GRs förbundsstyrelse tog 2003 beslut om en internationell strategi för GRs internationella arbete. Arbetet inriktas huvudsakligen på två områden: att erbjuda internationell kompetensutveckling samt att utifrån GRs verksamhetsområden få till stånd ett aktivt kommungemensamt utvecklingsarbete som integrerar EU-program och fonder.

Aktiviteterna kring EU-frågor tilldrar sig stort intresse och många deltagare. Bland annat har GR varit med och arrangerat en framgångsrik serie samtal om det nya Europa. Och årligen i maj genomförs Europaveckan där de flesta medlemskommuner medverkar. Syftet med Europaveckan är att lyfta fram internationella aktiviteter i kommunerna, sprida kunskap och information om Europa samt utgöra en inspirationskälla för internationellt arbete.

GR har arbetat på det internationella planet sedan i mitten av 90-talet. Det har bland annat handlat om aktiviteter för skolans internationalisering och engagemang i olika internationella nätverk. GR är aktivt i Airport Regions Conference (ARC), ett nätverk av regioner och städer med internationella flygplatser. Sedan 2004 ansvarar GR för generalsekreterarskap och kanslifunktion i ARC under fyra år. GR har varit med sedan start av föreningen Europakorridoren som bl.a. arbetar för järnvägsutbyggnad till kontinenten. GR samarbetar också inom ARTDEMO som är ett forsknings- och utvecklingsprogram inom EU. Det handlar om vattenreningsteknik med partner i Danmark, England, Nederländerna och Spanien.

GR leder nätverket för den s.k. Göteborgsnoden, ett nätverk för erfarenhetsutbyte, strategi och utvecklingsfrågor inom det internationella området. Övriga nätverk Noden representerar regionen och är en del av West Sweden – västsvenska kommuners gemensamma röst i Bryssel och EU.

GR deltar även i det s.k. RIN-nätverket (Regionalt Internationellt Nätverk). Det är ett erfarenhets- och samarbetsnätverk för näringslivet, högskolor, universitet och offentlig sektor i Västra Götalandsregionen. GR representeras regionalt i Nordsjöprogrammets tjänstemannanätverk.

Nationellt har GR ingått i Internationella Programkontorets, Ungdomsstyrelsens och Svenska Kommuner och Landstings internationella nätverk i syfte att utbyta erfarenheter och vidarebefordra information till medlemmarna. GR har också aktivt ingått i partnerskapet för Växtkraft Mål 3 i syfte att bidra till samt påverka programmets utformning och genomförande.

Slutord

GR har givetvis en fortsatt viktig roll i att utveckla de kommungemensamma insatserna. Samverkan mellan olika aktörer är central eftersom de olika politikområdena i både dagens och framtidens kommuner i hög grad är beroende av varandra; utbildning har betydelse för näringslivet, bostadsförsörjningen hänger samman med de sociala frågorna, transporter påverkar miljön osv. En utbyggd kollektivtrafik kan få stor betydelse för att skapa en ännu mer sammanhållen arbetskraftsregion.

Hur klarar vi utmaningen att minska den sociala polariseringen och utanförskapet i samhället? Mycket hänger ihop med hur vi planerar framtidens byggande. Kan större nybyggnadsområden som planeras i regionen få en blandad bebyggelse och olika upplåtelseformer? Vi lever idag i ett mångkulturellt samhälle och det måste komma till uttryck i alla livets sammanhang. I arbetslivet, i företagandet, i skolan, i kulturlivet, inom idrotten och i våra bostadsområden!

Kommunerna och regionen står inför en många utmaningar t.ex. personalförsörjning i skola, vård och omsorg, en åldrande befolkning som kräver mer insatser samt det övergripande kravet på tillväxt och regional utveckling. Behovet av vård och omsorg inklusive hälso- och sjukvård kommer att öka, liksom konkurrensen om arbetskraft.

Forskning och utveckling, utbildning, kompetenshöjande insatser samt regionalt lärande kommer att betyda mycket som stöd för de förändringar som kommer att krävas. Socialtjänsten har en strategisk roll för kommunernas utveckling. Ett fortsatt starkt engagemang från medlemskommunernas är avgörande för vad GR kommer att kunna uträtta.

Styrelseordföranden

<i>Erik Johannesson</i>	1963-73
<i>Rune Thorén</i>	1974-85
<i>Lars-Åke Skager</i>	1986-88
<i>Rune Zackrisson</i>	1989-91
<i>Lars-Åke Skager</i>	1992-94
<i>Göran Johansson</i>	1995-

Förbundschefer

<i>Karl-Erik Jonsson</i>	1963-89
<i>Lars Kyhlberg</i>	1989-93
<i>Håkan Rydbo</i>	1993-94
<i>Rune Gustafsson</i>	1995-2000
<i>Lars Roslund</i>	2001-02
<i>Håkan Rydbo</i>	2002-03
<i>Bibbi Carlsson</i>	2004-

<i>Torsten Henriksson</i>	Regionplaneförbundet	1963-70
<i>Erik Johannesson</i>	Regionplaneförbundet	1971-74

Referensmaterial/källor:

Göteborgs Förorter – från landsbygd till stadsbygd, 1987

Förortsrörelsen i Göteborgsregionen 1949-94, 1995

Kommunala samverkansformer, I Hilborn och C Riberdahl, Svenska kommunförbundet 2000

GRs bildande se Göteborgs kommunfullmäktiges handlingar 1971 nr 333, 1973 nr 347 och 537

Stor-Göteborgs samarbetskommittés tillkomst, se Göteborgs stadsfullmäktiges handlingar 1962 nr 339

Regionplaneförbundet, se Kungl Maj:t beslut 22 sept 1949, enligt 1947 års byggnadslag § 126 om regionplans bildande. Se även Stadsfullmäktiges handlingar 1949 nr 25

Vision Västra Götaland, DET GODA LIVET

Inbjudan till rådslag, version 1:1 och 1:2

Inbjudan till fortsatta rådslag (Dec 2004)

